

DUHA

Informace
o knihách
a knihovnách
z Moravy

studie/články
veřejné knihovny
medailon
konference/akce
informace pro knihovny
z činnosti MZK
recenze
rozhovor

3-4 / 2012

Duha online: <http://duha.mzk.cz>

Obsah

úvodník		1
studie/články	Neprofesionální knihovny z pohledu Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015 a Koncepce rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji Výhledy a rozvoj – <i>Monika Kratochvílová</i>	2
	Informace hrou – <i>Iveta Štanclová</i>	4
	Lekce informačního vzdělávání není beseda... – <i>Lenka Navrátilová</i>	7
veřejné knihovny	Obecní knihovna Ratíškovice – Knihovna roku 2012 – <i>Radim Štastný</i>	9
	Dětské oddělení Městské knihovny Hodonín „v novém“ – <i>Svatava Hýbnerová</i>	10
	Probuzení obecní knihovny – <i>Alice Vašáková</i>	14
medailon	Mezi literaturou a divadlem Prof. PhDr. Artur Závadský, DrSc. – <i>jr</i>	14
konference/akce	Přidej se do klubu! – <i>Jana Nejezchlebová</i>	19
	Malé ohlédnutí za seminářem Informační vzdělávání uživatelů knihoven v Havlíčkově Brodu – <i>Jana Leparová</i>	20
	Jak ten čas letí, aneb Knihovna rakouské literatury ve Znojmě slaví 20 let existence – <i>Věra Dvořáková</i>	25
informace pro knihovny	Digitální knihovna pro zpřístupnění dat z výzkumu osobních knihoven významných českých osobností – <i>Blanka Vorlíčková</i>	28
	Představujeme vysokoškolské knihovny	
	Knihovny Vysokého učení technického v Brně – <i>Martin Fasura</i>	30
z činnosti MZK	O průmyslově právních informacích nejen v Moravské zemské knihovně – <i>Martina Machátová</i>	34
recenze	O jazykové kultuře gymnazistů – <i>Ladislava Lederbuchová</i>	36
	Jiří Zahrádka: „Divadlo nesmí být lidu komedií“.	
	Leoš Janáček a Národní divadlo v Brně. – <i>Veronika Vejvodová</i>	38
brněnská nakladatelství	Nakladatelství Barrister & Principal – <i>Zuzana Voráčová</i>	40
	Nakladatelství Jota – <i>Pavel Vlasatík</i>	41
knihovnícké časopisy	Časopis Knihovna a Knihovna Plus http://knihovna.nkp.cz/ – <i>Vít Richter</i>	42
rozhovor	Rozhovor s Ladislavou Zemánkovou – <i>Jana Nejezchlebová</i>	43
knihovnícká křížovka		48

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 26 (podzim-zima 2012), číslo 3-4.
Vydává Moravská zemská knihovna v Brně pro potřebu knihoven, knižního obchodu,
nakladatelství a literárních pracovišť.

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
telefon 541 646 128
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943.

Vedoucí redaktorka: Jana Nejezchlebová
Redakční rada: Libuše Foberová, Tomáš Gec,
Monika Kratochvílová (výkonný redaktor a jazyková korektura),
Jan Lidmila (technický redaktor).

Foto na přední obálce:
Návštěva starostů a zastupitelů z obcí Kutnohorská v Obecní knihovně Ratíškovice. Vlevo místostarosta obce Ratíškovice PhDr. Radim Štastný. Autorka fotografie: ing. Marie Škorpíková.

Foto na zadní obálce: Seminář KDK JM Loutka jako pomocník a partner v Knihovně Karla Dvořáčka ve Vyškově 12.-13. 6. 2012. Autorka fotografií: Lenka Floriánová.

Tiskne POINT CZ, s.r.o., Milady Horákové 20, BRNO
Vychází 2x ročně (4x ročně on-line).
Náklad 600 výtisků. Rozšiřování bezplatné.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 1804-4255 [Online],
ISSN 0862-1985 [Print].
Podpořil Jihomoravský kraj.

Vážení čtenáři,
v roce 2012 jsme se v elektronických číslech časopisu Duha věnovali několika tématům. V čísle 1 byly články především zaměřené na digitalizaci v knihovnách, nové koncepci se věnovalo číslo 2, neprofesionální knihovny v Jihomoravském kraji, jejich aktivity a výsledky, byly rozebrány v čísle 3. Poslední, 4. číslo roku, je věnováno problematice informační gramotnosti a informačního vzdělávání.

Pro tištěné vydání Duhy 3-4/2012 jsme z těchto témat zvolili dvě. Především se jedná o neprofesionální knihovny Jihomoravského kraje. Tyto knihovny jsou významným místem vzdělávání, kultury, setkávání a občanského života ve svých městech a obcích. V *hlavním bloku* přinášíme shrnující článek o neprofesionálních knihovnách z pohledu Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 – 2015 a Koncepce rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji. Jako *druhé téma* jsme zařadili informační gramotnost, informační vzdělávání v knihovnách. V průběhu roku 2012 se konaly významné akce organizované Klubem školních knihoven (KŠK SKIP) a sekci SDRUK Informační vzdělávání uživatelů (IVU), o kterých vás chceme informovat. Informační vzdělávání je zcela zásadní součástí práce školních a veřejných knihoven, proto číslo shrnuje a předkládá jejich názory a zkušenosti.

Rubrika *Veřejné knihovny* přináší dobré zprávy. V Městské knihovně v Hodoníně bylo rekonstruováno dětské oddělení a místostarosta obce Ratíškovice píše o Knihovně roku 2012, tedy obecní knihovně, na kterou jsou Ratíškovice hrdé.

Medailon je věnován stému výročí narození profesora Artura Závodského, předního literárního vědce a teatrologa.

V oddíle *Konference, akce* se zastavíme na semináři pro školní knihovny Přidej se do klubu! (rozuměj do Klubu školních knihoven) a ohlédneme se za seminářem Informační vzdělávání uživatelů knihoven v Havlíčkově Brodě. Sekce SDRUK IVU se sešla ještě na pracovním jednání v Poličce (informace viz elektronická Duha 4/2012). Do Městské

knihovny ve Znojmě se podíváme prostřednictvím článku Jak ten čas letí aneb Knihovna rakouské literatury ve Znojmě slaví 20 let existence.

Informace pro knihovny přibližuje projekt ÚISK FF UK Praha Digitální knihovna pro zpřístupnění dat z výzkumu osobních knihoven významných českých osobností.

Z vysokoškolských knihoven představujeme Knihovnu Vysokého učení technického v Brně.

V rubrice *Z činnosti MZK* se zaměřujeme na patentová školení v MZK, změny v patentových databázích a na průmyslové právní informace.

Recenze seznamují s odborným textem Čtení a kultura vyjadřování, který vydala Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem a knihou o Leoši Janáčkovi, divadle a Brnu, kterou pod názvem Divadlo nesmí být lidu komedii vydalo Moravské zemské muzeum v Brně.

Do rubriky *Knihovnické časopisy* jsme zařadili časopis Knihovna, který vydává Národní knihovna ČR.

Z Brněnských nakladatelství se představují nakladatelství JOTA a Barrister & Principal.

Rozhovor s Ladislavou Zemánkovou, odbornou pracovnicí Knihovnického institutu Národní knihovny ČR, přináší informace o regionálních funkcích knihoven, statistickém výkaznictví, o činnosti profesionálních i neprofesionálních knihoven v České republice.

Vážení čtenáři, dostáváte do rukou poslední číslo Duhy v tomto roce. Zajímá nás spokojenost s obsahem časopisu, jeho význam pro vaši práci a odezva na některé změny, které jsme v roce 2012 přinesli jak v elektronické Duze, tak v její tištěné verzi. Proto se na vás obrácíme se žádostí o poskytnutí zpětné vazby, tedy vyplnění anketního lístku, který je součástí tohoto čísla časopisu. Prosíme, věnujte chvíli času několika anketním otázkám.

Anketu je možné vyplnit také elektronicky na stránce: <http://duha.mzk.cz/anketa-casopisu-duha>

Děkujeme za vyplnění ankety, za vaše hodnocení, připomínky a náměty, za vaši přízeň.

Těšíme se opět na spolupráci v roce 2013.

Za redakci časopisu Duha

Jana Nejezchlebová

Neprofesionální knihovny z pohledu Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015 a Koncepce rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji Výhledy a rozvoj

Monika Kratochvílová

Bohatou síť veřejných knihoven v Jihomoravském kraji tvoří z velké části především neprofesionální knihovny, které představují, ač různé v kvalitě poskytovaných služeb, mnohdy jediné kulturní zařízení v obci. Bez jejich existence a služeb by nebyl v těchto obcích možný rozvoj kulturního života, podpora čtenářství, šíření poznání a vzdělanosti. A právě z důvodu jejich nezastupitelnosti a nenahraditelnosti chceme přihlédnout k jejich postavení, významu, úspěchům, ale také problémům, s nimiž se potýkají. Pozornost si zasluhují zejména ty, které se staly skutečnými kulturními centry nabízejícími svoje služby nejen registrovaným čtenářům, ale všem, kteří o ně projeví zájem.

Motto:

„Jedinečným fenoménem v oblasti kultury a vzdělávání jsou knihovny, které u nás mají dlouhou tradici. Veřejné knihovny v rámci realizace Státní informační politiky zabezpečují informační potřeby uživatelské veřejnosti nejrozličnějších kategorií, umožňují občanům přímý a volný přístup k informacím v tradiční tištěné i elektronické podobě a to z regionálních, národních i mezinárodních zdrojů. Ze strany státu, kraje i obcí je nutná jejich finanční podpora, neboť v současné době je nákup knih pro některé skupiny obyvatelstva finančně nedostupný, což zvyšuje důležitost existence veřejných knihoven, zejména v malých obcích, které mohou dnes i v budoucnu plnit úlohu kulturních a vzdělávacích středisk, zejména budou-li připojeny na moderní komunikační technologie. Pro očekávaný nárůst informačních

potřeb a požadavků občanů v příštích letech je nezbytné zlepšovat technické vybavení knihoven a rozšíření jejich prostorových možností.“

*Strategie rozvoje Jihomoravského kraje
do roku 2016*

Neprofesionální knihovny nepředstavují pouze konečný článek metodické působnosti pověřených a krajských knihoven, jen pasivně přijímající podněty pro rozvoj VKIS, ať už v podobě standardu VKIS nebo standardů regionálních funkcí. Jsou v každém případě zařízeními, jejichž potenciál se nachází v pozitivním působení na rozvoj všeobecné vzdělanosti a podněcování zájmu nejen o dění kulturní, ale o celospolečenské dění jako takové.

Jedním z hlavních dokumentů, který věnuje pozornost také těm nejmenším knihovnám a vymezuje jejich úkoly a poslání, je **Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015 včetně internetizace knihoven, Knihovny pro Evropu 2020**, kterou schválila vláda v lednu 2012.

Koncepce zdůrazňuje význam knihoven jako center znalostí a informací s významnou úlohou v oblasti celoživotního vzdělávání a učení, jejich podíl na podpoře a rozvoji čtenářské a informační gramotnosti s jejich mimořádným přínosem ke gramotnosti funkční a také zásluhy na snižování dopadu digitální propasti vzhledem k uživatelům s omezeným přístupem k informačním technologiím.

Mezi šesti oblastmi, které vymezuje koncepce, se obecních knihoven týká:

- Přístup k informačním zdrojům a službám knihoven
- Podpora vzdělávání a čtenářské gramotnosti a rovný přístup ke službám knihoven.

Zajištění **přístupu k informačním zdrojům a službám knihoven** umožní vytvoření jednotného rozhraní systému knihoven s cílem zprostředkování všech nabízených služeb z každé knihovny. Tento centrální portál bude poskytovat služby, které umožní získat uživateli požadovaný dokument v tradiční tištěné nebo digitální podobě kdykoli a odkudkoli. Takový portál vzniká v současné době na adrese: <http://www.knihovny.cz/>.

Cílem **podpory vzdělávání a čtenářské gramotnosti** je rozšíření služeb knihoven a větší orientace na potřeby místních komunit, což ve svém důsledku představuje:

- podporovat aktivní účast knihoven na životě komunity, pomáhat při vytváření místních partnerství a budování komunit a na druhé straně motivovat komunitu v péči o knihovnu,
 - podporovat knihovny jako informační centra obcí,
 - zapojit knihovny do osvěty na poli udržitelného rozvoje, environmentální výchovy a vzdělávání.
- Význam obecních knihoven spočívá také v jejich možnosti účinně ovlivňovat a aktivně podporovat čtenářskou gramotnost a to zejména ve spolupráci s mateřskými a základními školami. Obecní knihovny by se měly podílet na zvyšování podílu dětské populace mezi návštěvníky knihoven a podporovat projekty spolupráce knihoven a škol zaměřené na podporu čtenářství.

Rovný přístup ke službám knihoven znamená nejen bezbariérový přístup do prostor knihoven, ale současně bezbariérový přístup k informačním zdrojům. Jedním z účinných nástrojů, které mohou napomoci realizaci tohoto cíle, je standard Handicap Friendly.

Rozvoj lidských zdrojů patří mezi cíle, které jsou zaměřeny napříč spektrem českého knihovnictví na všechny veřejné knihovny. Jeho vizí je prostřednictvím zvyšování kvalifikační úrovně

pracovníků knihoven napomoci jejich adaptaci na rychle se měnící odborné nároky jejich profese. Ve výsledku by měl být každý knihovník a informační pracovník aktivním spojovacím článkem mezi uživateli, knihovními fondy a informačními zdroji.

Druhým významným dokumentem, jehož cílem je formovat budoucí podobu neprofesionálních knihoven a přispět k jejich transformaci na skutečná informační, kulturní a komunitní centra obcí, je **Koncepce rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji v letech 2011–2014**. Koncepci zpracovala Moravská zemská knihovna v Brně ve spolupráci s pověřenými knihovnami kraje a představuje střednědobý plán rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji. Podkladem pro její zpracování byla analýza poskytovaných regionálních služeb a míra plnění standardů regionálních funkcí.

Regionální funkce představují soubor činností, které jsou ze své podstaty určeny podpoře rozvoje zejména malých obecních knihoven. Z této skutečnosti vychází také krajská koncepce, která usiluje podpořit a ve spolupráci s pověřenými knihovnami kraje prosadit jeden z předních cílů regionálních funkcí, kterým je **vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí**.

Výchozími materiály koncepce jsou dokumenty zpracované Jihomoravským krajem, které zaměřují pozornost také na rozvoj kultury a kulturních zařízení. Patří mezi ně **Program rozvoje Jihomoravského kraje na období 2010–2013**, který navazuje na **Strategii rozvoje Jihomoravského kraje na období 2006–2016**. Na základě této strategie byla zpracována a v červnu letošního roku schválena **Aktualizace strategické vize Strategie rozvoje Jihomoravského kraje 2020**, jejíž prioritou číslo 2 je zajistit kvalitní a odpovídající nabídku veřejných služeb zahrnující zkvalitnění a rozšíření nabídky celoživotního vzdělávání a kulturního využití.

Rozvoji kultury se věnuje podrobněji **Koncepce podpory kultury v Jihomoravském kraji 2009–2013** vydaná odborem kultury a památkové péče

Krajského úřadu Jihomoravského kraje. Jedním z dílčích cílů krajské koncepce kultury je podpora rozvoje kulturního života a kulturních institucí. Mezi opatření k jeho naplnění patří „zachování stávající sítě knihoven, rozvíjení jejich činnosti a financování regionálních funkcí knihoven v JMK minimálně ve stávající výši“.

Koncepci rozvoje regionálních funkcí tvoří čtyři části, přičemž samotná koncepce – její vize – je obsahem třetí části.

V rámci úvodního vyhodnocení SWOT analýzy uvádí koncepce mezi silnými stránkami hustou síť veřejných knihoven a připomíná význam knihoven coby jediných kulturních zařízení zejména v malých obcích a dobrou vybavenost knihoven ICT. Mezi slabými stránkami zdůrazňuje malou propagaci činnosti knihoven a služeb a ne vždy dostatečnou prezentaci knihoven na webových stránkách. Hrozbou i do budoucna zůstávají omezené rozpočty a nejisté financování.

Koncepce věnuje pozornost dvěma aspektům rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb – **podpoře zavádění moderních technologií do knihoven a webovým stránkám knihoven**,

které patří k základním předpokladům úspěšné prezentace činnosti i těch nejmenších knihoven.

Rozvoj automatizace probíhá úspěšně s pomocí regionálního automatizovaného systému (u knihoven s AKS Clavius pomocí systému REKS, u knihoven s AKS Advanced Rapid Library pomocí regionálního systému ARL). Nezbytným předpokladem zvyšování úrovně poskytovaných služeb je vzdělávání knihovníků, které v rámci kraje garantuje **úsek výkonu regionálních funkcí Moravské zemské knihovny v Brně**.

Významnou a praktickou pomoc obecním knihovnám poskytují regionální oddělení pověřených knihoven, která ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou usilují o realizaci cílů stanovených krajskou koncepcí.

V současné době (blížící se bilancování druhého roku plnění koncepce) je možné sledovat úspěšné pokračování regionální automatizace a v jejím důsledku nárůst webových stránek knihoven. Pozitivní zprávou je pokračování tohoto trendu i do budoucna, jak vyplývá z plánů pověřených knihoven, a zavádění automatizace a webových stránek i do těch nejmenších knihoven kraje.

Informace hrou

Iveta Štanclová

Když jsem nastoupila do Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně, pracovala jsem na počítači ještě v operačním systému DOS, Windows přišly až později.

Když spadla newyorská dvojčata, čekali jsme na zprávy v televizi, abychom zjistili podrobnosti.

Dnes vybíráme, z kterého informačního kanálu budeme čerpat informaci nejdříve. Možností je na výběr mnoho. Mnoho je také forem a podob, ve kterých k nám informace putují a jejich objem se zvětšuje a zvětšuje se zvětšuje. Čert aby se v tom vyznal.

Kdo se v tom vyznat musí, je knihovník, coby informační pracovník. A aby v dnešní informační době prosperoval jedinec i celá společnost, musíme umět získávat informace všichni už od útlého věku. Hrnou se na nás i na děti ze všech stran, a aby nás úplně nezasypany, musíme s nimi umět pracovat.

I to se pokoušíme naučit děti v naší knihovně, ať už přijdou se školou nebo jako jednotlivci.

Školám nabízíme řadu pořadů. Programy zaměřené na informační vzdělávání – proč hledat, kde

hledat, jak hledat, jak s nalezenými informacemi naložit.

Proč jít do knihovny, co se v knihovně skrývá, jak se v knihovně zorientovat i to, jak ji využívat.

Tyto pořady se dlouho jmenovaly podle toho, co měly dětem zprostředkovat – Informační výchova, Systematická práce s informacemi, Exkurze apod.

A pak o ně učitelé přestali mít tak velký zájem jako dřív. Kladli jsme si otázku proč? Školní knihovny nás nahradily? Tuto oblast vzdělávání obsahly rámcově vzdělávací programy?

Pořady jsme vylepšili, přidali interaktivní prvky a nově pojmenovali – Moje první cesta do knihovny, Kamarádka knihovna, V knihovně se neztratím apod.

Zájem se opět zvedl, ale nějak jsme cítili, že to není to, čeho chceme docílit.

A tak jsme se rozhodli, že budeme děti informačně vzdělávat nejen v rámci programů cílených na informační vzdělávání, ale ve všech pořadech, které připravujeme. Děti si osvojí práci s informacemi jen tak mimochodem, když budou samy o své vůli hledat to, co chtějí samy najít, to, co doplní naše povídání a jejich vědomosti. Budou hledat tam, kde se rozhodnou, a my jim rozšíříme obzory, odkud ještě mohou informace čerpat.

Připravili jsme celou řadu lekcí zaměřených literárně a tématicky, přidaly jsme trochu informačního vzdělávání a vznikl koktejl, který se líbí učitelům a hlavně dětem. A nejen, že se lekce líbí, děti si také odnášejí zkušenosti, jak pracovat s informacemi a jak je použít.

Začínáme databází nám nejbližší, kterou děti mohou využívat a potřebovat – katalogem naší knihovny. Když si osvojí principy práce v katalogu, mohou později plynule pokračovat s dalšími zdroji.

Připravila jsem pro děti lekci o Roaldu Dahlovi. Přišli čtvrtáční na začátku školního roku. Uvítala jsem je opravdu hlasitým videoklipem z notoricky známého filmu podle literární předlohy. A byli moji. Ten hluk je mimořádně zaujal a také to, že mi mohli zprostředkovat své poznatky k videu. Já jsem jim na oplátku nabídla informaci o literární předloze a existenci spisovatele a jeho dalších knih. Vystala pro ně otázka, kde si ty knihy prohlédnou? V knihovně? Mají je tam? Co když budou zvědaví o víkend? Vydrží to do pondělka? Společně jsme objevili katalog naší knihovny, tam

kdesi na internetu, hledali jsme a našli. Četli jsme záznam, ukazovali si, z čeho se skládá a děti mi rády nabízely své názory a také rády knihy v knihovně vyhledaly.

V dětských hlavičkách vyvstaly další otázky. Proč autor napsal takovou knihu, podle které vznikl film? Proč vlastně píše knihy? Kolik má roků? Žije ještě vůbec? Je vegetarián? Má ženu? Hrál ve filmech podle svých knih? Je bohatý?

Tolik otázek, ale kde hledat odpovědi?

Děti mi rády pomohou a napoví. V knihách, ale v jakých? Na internetu, ale kde přesně? A tak hledáme – ve slovnících spisovatelů a encyklopediích – ty nám pro tentokrát mnoho neřekly. Hledáme v dětsmi oblíbené internetové encyklopedii a jsme úspěšnější. Povídáme si. O životě spisovatele, o tom kde hledáme a nacházíme, o tom jak náš hrdina cestoval, ukazujeme si země, které navštívil, a děti radí, abychom použili atlas světa nebo raději mapy na internetu. Brouzdáme prstem na mapě papírové i v té elektronické a srovnáváme, co jsme našli. Někteří jsou překvapení, že v knize se dá najít totéž co na internetu.

Zkoušíme vyhledávače a objevujeme oficiální stránky autora, jeho fanklubu i muzea, oprášíme angličtinu a vydáme se na výlet s jeho literárními hrdiny.

Děti odchází plné dojmů a povídají a vypadají spokojené. Úkol splněn. A pak přišla odměna.

Při příští návštěvě děti zúčastnily celou řadu poznatků o autorovi i jeho knihách a nejen to. Odborně mi přišly sdělit, že chtějí ještě další knihu od našeho milého pana spisovatele a ví, že ji máme volnou. Jenže není na regále, kde je? A jak ví, že ji máme na tom regále mít? No, přece to našly v tom katalogu. Už včera večer doma. Zdá se, že to bylo informační vzdělávání a děti si toho ani nevšimly.

Do knihovny přišla pátá třída. Programově nespokojená a nenaladěná. A když jsme si začali povídat, zjistila paní učitelka, že lekci už absolvovali v loňském roce. Co teď? Nabídla jsem neplánovaně Jana Amose Komenského s příchutí informačního vzdělávání. Děti křičely, že v žádném případě. Ale nezbyvalo jim nic jiného. Rozdala jsem kartičky s termíny týkajícími se Jana Amose. Chlapci a děvčata klíčová slova rozklíčovali bez problémů. A začali se předhánět, kdo najde víc informací do pracovního listu v životopisných knihách, encyklopediích i na internetu.

Hned u prvního úkolu diskutovali a polemizovali, kde že se ten Komenský narodil. Vždyť informace se v různých zdrojích liší – Nivnice, Uherský Brod, Morava apod.

Mám skvělý pocit, děti nad tím přemýšlí, srovnávají, vyhodnocují, pracují se získanými informacemi tak, jak jsem si přála. Vše uvedeme na pravou míru a můžeme pokračovat. Přiblížíme si život Jana Amose, hledáme na mapách místa, kde pobýval, ohlédneme se za historickými událostmi a osobnostmi té doby. Děti mi aktivně pomáhají a osvěží si celou řadu poznatků získaných ve škole a další si přejí upřesnit a samy vyhledat. Dáme hlavy dohromady a společně navrhujeme zdroje pro jejich získání. I Komenského dílo je zaujme – to jsem nečekala – všichni nadšeně vymýšlí, jak by vypadala jejich dokonalá škola. Komenský je skutečně významná osobnost našich dějin, vždyť je i na bankovkách, což mi hbitě dokazuje slečna, která odněkud vykouzlila dvoustovku a nadšeně ji mává.

Na závěr si vybírají svého Jana Amose – srovnávají podobizny od různých autorů – a dobře se baví. A pak je konec a děti dostanou domácí úkol. Tu dokonalou školu nakreslit a Jana Amose představit těm, kteří o něm ještě neslyšeli. Paní učitelce se domácí úkol líbí ze všech nejvíc. A pak ještě malá odměna pro mě. Zeptala jsem se dětí, jestli to bylo tak strašné, jak se jim zdálo na začátku. Dostalo se mi sborové velmi hluché odpovědi – neéé, bylo to dobré – a k tomu spousta smíchů a dobré nálady.

Nebyla to jediná odměna. Děti z této třídy se v knihovně orientují lehce, najdou si v katalogu, co potřebují bez naší pomoci a když se ptají a jsou u toho více než veselé a hluché, ví, na co se ptají. Děti veselé s bystrou myslí, možná by pravil Komenský.

I Karla Čapka mají děti rády. A my knihovnice také. Jeho nesmrtelnou Dášeňku milují už od útlého věku a právě Dášeňka jim ukáže, že příběhy najdou v knihách natištěné na papíře, v audio podobě namluvené na kompaktním disku nebo na internetových stránkách v e-knihovně. Stačí si jen vybrat, jaká forma nám vyhovuje. Děti se dozví o různých zdrojích informací, různých dokumentech, a protože každý má rád něco jiného, tak diskutují, vyhodnocují a zdůvodňují, hledají a předávají si zkušenosti a hrají si. A my informačně vzděláváme – děti budou přistě vědět, že mají na výběr, že mohou volit, srovnávat. A pokud neuspějí u jednoho pramene, možná je napojí jiný.

Také bratr Karla Čapka Josef nám s dětmi pomáhá a ony se mohou potkat se svými oblíbenými čtyřnohými přáteli Pejskem a Kočičkou. Příběh dětem nabídneme jako vyprávění, ale také jako obrázkový. Děti pracují s pohádkou o dortu a pomocí obrázků vyhodnocují informace, které jsme jim zprostředkovali. Hodnotí, co do dortu dát a co ne. Obrázky třídí a to, co do dortu skutečně patří, je ta správná ověřená informace, kterou na závěr získáváme.

Určitě se to těm nejmenším bude hodit, vždyť se na ně ze všech stran sype tolik podnětů, reklam a lákadel a toto je první malý krůček ke správnému vyhodnocování získaných informací, i když si děti „jen“ hrají.

Samozřejmě nezapomínáme ani na ty největší. Osmáci brouzdající po stopách Jacka Londa nikoliv závěje, ale na webových stránkách, pronikají do světa informací o dalekém západě. Stejně jako zlatokopové hledají, tentokrát ovšem znko pravdy. Oni hledají znko pravdy, ale my víme, že vyhodnocují pravdivost a nepravdivost informací. A tato zkušenost jim v životě jistě mnohokrát poslouží. Havran Edgara Alana Poea recitovaný Homerem Simpsonem obměkčí i nejzarytější deváťáky ke shovívavé spolupráci a diskusi s knihovnicemi.

Naše malé informační vzdělávání je jen přidanou hodnotou k literárnímu programu.

Bohužel, ty nejstarší děti končí základní školu, které brzy vyrazí na střední školy a gymnázia do světa plného informací, k nám poslední dobou chodí méně často. Je na nás přesvědčit učitele a ředitele, že návštěvu knihovny neztratí vyučovací hodinu, ale naopak získají cenné dovednosti pro další studium.

Už nyní se těším na jaro. Vydáme se s dětmi na společnou pout' s Cyrilem a Metodějem, navštívíme Velkou Moravu, naukoukne pod pokličku historie písma a v našem putování nám budou pomáhat knihy, internet, encyklopedie tištěné i elektronické, video, audio apod. – a já pevně věřím, že všechny tyto zdroje budou dětem pomáhat i dál při jejich putování školou, studiem, povoláním i životem.

A poslední odměna na nás knihovnice čeká ne od dětí, ale od pedagogů. Zdá se, že naše knihovna je malá, protože se k nám všichni nemohou vejít, obrazně řečeno. Vždyť už druhý týden v září jsme měli obsazeno devadesát procent všech termínů, kdy máme možnost akce pro školy realizovat. A já se skromně domnívám, že kdyby se naše programy pedagogům a hlavně dětem nelíbily, tak by k nám nechodili.

Lekce informačního vzdělávání není beseda...

Lenka Navrátilová

Zhruba před rokem a půl mě oslovila redakce Duhy, zda bych nepopsala cestu, kterou se vydává Městská knihovna Polička v rámci zavádění uceleného systému informačního vzdělávání (IV). Pokusila jsem se, výsledkem byl článek spíše teoretický, který nastínil přípravu strategie IV. Od té doby uplynul školní rok 2011/2012 a začal další 2012/2013. Jaká kritéria informačního vzdělávání jsme si stanovili? Co je obsahem lekcí a jaké cíle naplňují? Na to se pokusím odpovědět, tentokrát snad příspěvkem, který bude více o praxi.

V průběhu letních prázdnin v roce 2012 jsme připravovali nabídku lekcí informačního vzdělávání pro základní školy. Nejdůležitější bylo stanovit si cíle, které budeme prostřednictvím lekcí u žáků sledovat a tyto následně představit pedagogům, abychom mohli smysluplně spolupracovat a navazovat na školní vzdělávací plány (ŠVP). Učitelé vesměs očekávali tradiční besedy v knihovně.

Lekce IV ovšem není beseda. Tyto dva pojmy je třeba odlišovat a chápat zásadní rozdílnost v obsahu i cílech jednotlivých akcí. Lekci IV chápeme jako ucelenou vyučovací jednotku, v průběhu které jsou u žáků rozvíjeny konkrétní znalosti a dovednosti, které budou žáci umět adekvátně využít při dalším studiu i v rámci osobních zájmů. **Jednoduše řečeno lekce naplňují cíleně obsah IV na rozdíl od besed, které se primárně věnují určitému tématu (pohádky, večerníčky, nejznámější ilustrátoři apod.) a to většinou pasivně nebo formou hry představují žákům.** Nasnadě je otázka: co je tedy obsahem IV? Všichni o něm mluví, ale nikdo ho řádně nepředstaví... Jaké jsou zmiňované konkrétní znalosti a dovednosti – a jaký je mezi těmito dvěma pojmy rozdíl? Pokusili jsme se konkretizovat náplň IV, tedy konkretizovat si cíle, které budeme prostřednictvím lekcí naplňovat.

Znalostmi jsou myšleny jednotlivé druhy gramotností, které představují „tvrdé“ znalostní výstupy absolventů lekcí: čtenářská, literární,

dokumentová, jazyková, mediální, počítačová a zejména informační gramotnost. I tyto pojmy čítáme a slyšíme často – v přehledu proto stručně uvádím příklady konkrétních výstupů:

- **čtenářská gramotnost** – rozumět psanému textu a rozpoznat jeho význam, dokázat text kriticky číst a vyvozovat závěry, interpretovat text, rozvíjet čtenářské chování a návyky (postoj ke čtení a psanému projevu obecně)
- **jazyková gramotnost** – jazyková vybavenost jedince (slovní zásoba, struktura jazyka...)
- **literární gramotnost** – schopnost práce s různými typy souvislého textu, jejich identifikace (beletrie/naučný text, próza/poezie/divadelní hra... korespondence, návod k použití, novinový článek atd.), schopnost vytvářet smysluplné texty a informační zdroje
- **dokumentová gramotnost** – schopnost nalézt a porozumět informacím obsaženým v konkrétním dokumentu (jízdní řád, návod k obsluze, příbalový leták, žádost o vydání dokladu...) a schopnost na tyto informace adekvátně reagovat (pochopit dopravní spojení, postupovat podle návodu, správně určit dávkování a vzít v úvahu kontraindikace atd.)
- **mediální gramotnost** – práce a porozumění jednotlivým mediím, vyhodnocení obsahu a kritický přístup vzhledem k rychlosti vzniku mediálních informací a tzv. informačního smogu, informační bezpečnost, komunikační technologie, nástroje
- **počítačová gramotnost** – ovládání a využívání ICT¹
- **informační gramotnost** – stanovení informačních potřeb a priorit, vyhledání informací, hodnocení informací (etika práce s informacemi), použití a předání informací, uchování nebo znovu dohledání informací, začlenění informací do vlastního vědomostního aparátu. Druhým důležitým prvkem

¹ téma pokryté školní výukou, které je rozvíjeno v rámci praktických úkolů spojených a vyhledáváním informací

jsou **dovednosti. Ty chápeme jako soubor kompetencí, které umožňují praktické využití a aplikaci výše uvedených znalostí.** S pojmem kompetence se setkáváme právě v rámcově vzdělávacích programech (RVP), do kterých informační vzdělávání svými cíli bezesporu patří a dává nám tak jednoznačnou příležitost zapojit se do vzdělávacího procesu společně se školami:

- **kompetence k učení** – budování pozitivního přístupu k učení, čtení s porozuměním, kritické posuzování informací, využívání nových poznatků, budování vlastního názoru
- **kompetence komunikativní** – adekvátní využívání slovní zásoby, srozumitelné formulování myšlenky, výstižná a kultivovaná mluva, uznávání názorů okolí, naslouchání, využívání dostupných zdrojů ke komunikaci, zapojování do společenského dění
- **kompetence k řešení problémů**
- **kompetence sociální a personální** – účinná spolupráce ve skupině, dovednost konstruktivně diskutovat, respekt, dovednost poučit se z toho, co ostatní říkají a dělají, prohlubování sebedůvěry
- **kompetence aplikační** – dovednost získané znalosti i dovednosti efektivně a přiměřeně využívat.

Cíle i obsah lekcí informačního vzdělávání byl stanoven, toto chceme naše žáky a studenty naučit. V přehledu nijak nerozlišuji, pro jaké stupně školní docházky jsou dané dovednosti prioritou, což ovšem vychází z náročnosti jednotlivých okruhů. Například na prvním stupni se nejvíce zaměřujeme na čtenářskou, jazykovou a literární gramotnost, od třetí třídy začíná nastupovat i klasická informační gramotnost ve smyslu vyhledávání informací v různých zdrojích, jejich hodnocení, etika práce s informačními zdroji. Na druhém stupni se dostává do popředí dokumentová, mediální a informační gramotnost. Prioritou je informační bezpečnost, smysluplné ovládnutí nástrojů na internetu, stejně tak jako etika práce s informacemi.

Velmi významnou přidanou hodnotou při realizaci lekcí IV jsou i výše zmíněné dovednosti: žáci a studenti se učí spolupracovat, kultivovaně se vyjadřovat, respektovat názory druhých a poučit se z nich. To vše zní vznešeně, ale těmto dovednostem se nelze naučit

strojeně během pár hodin, je třeba zažít si výhody dovedností na vlastní kůži a právě to můžeme našim studentům umožnit. A co víc: pedagogům můžeme vyjit vstříc při volbě témat lekcí IV. Jako knihovníkům je nám v podstatě jedno, zda se žáci páté třídy naučí rozlišovat různé informační zdroje na podkladu koloběhu vody, sluneční soustavy nebo literární teorie. Konec konců, při frekvenci alespoň dvou návštěv třídy v knihovně ročně, se dá stihnout opravdu mnoho témat: od pohádek a bajek, přes regionální literaturu až po fantasy. Mějme však na paměti, že téma je jen přidanou hodnotou, třešničkou na dortu – důležitější jsou znalosti a dovednosti, které si žáci odnesou. Nikoliv tedy například, že se Jiří Žáček narodil 6. 11. 1945 v Chomutově, ale kde tuto informaci najít, jak ji ověřit a využít podle svých aktuálních potřeb, ideálně ji znovu dohledat, až to zapomenou (protože zapomenat je normální).

Poté, co jsme si ujasnili výše popsané, jsme se pokusili naše závěry tlumočit i pedagogům. Ti spolupráci uvítali a výsledkem je zařazení výuky informačního vzdělávání v knihovně pod vedením knihovníka – lektora do ŠVP. Každá třída tedy absoluuje minimálně dvě lekce IV ročně (jedna lekce = 90 min.). S vyhrazením času pro IV v knihovně pedagogové nemají problém, vědí už, čemu se děti v knihovně naučí. Nejde ale vše najednou, rozjíždíme IV postupně, jako každý projekt. Za běhu se učí nejen žáci a studenti, ale i my. Není každá lekce hned ideální, není každá ukázka vhodně vybraná, není nikdo dokonalý! Narazili jsme ale na zajímavou situaci – poptávka po IV převyšuje naše možnosti (personální zajištění lekcí).

Zatímco vloni v létě jsme usazovali obsah a cíle IV, letos v létě jsme psali grant. Reagovali jsme na výzvu EU OP VK Vzdělávání pro konkurenceschopnost – Zvyšování kvality ve vzdělávání. Nemohu mluvit za všechny, kteří se na grantu podíleli, ale já osobně jsem zásadně musela zpracovat na své čtenářské, jazykové i dokumentové gramotnosti a zvýšit svoje sociální, personální i komunikační kompetence. Nezbyvá než doufat, že dotaci obdržíme.

Nejsou to jenom naši uživatelé, kteří se mají čemu učit, a proto vstříc lekcím informačního vzdělávání!

Obecní knihovna Ratiškovice – Knihovna roku 2012

S ratiškovickou obecní knihovnou se čtenáři Duhy mohli seznámit v loňském tištěném čísle 3–4. V článku jsem především rekapituloval čtyřletou etapovitou obnovu původně dvoupodlažní školní budovy a jejich interiérů, v nichž se dnes knihovna nachází.

Od roku 2008 prošel objekt knihovny, který je situován v centru obce, rozsáhlou rekonstrukcí. Stoletá budova se čtyřmi třídami byla zateplena, byly vyměněny okenní a vstupní konstrukce, podlahy, opraveny omítky, instalovány závěsné stropy, nová svítidla, požární čidla a nouzová osvětlení. U jednoho vstupu byla vybudována bezbariérová rampa pro pohybově hendikepované návštěvníky. Interiér byl vybaven novým nábytkem, počítačovou a kopírovací technikou. Dalším novým prvkem bylo zřízení dětského koutku. To vše bylo realizováno za finanční podpory Státního fondu životního prostředí, Jihomoravského kraje, Ministerstva kultury ČR (VISK 3), MAS Kyjovské Slovácko v pohybu a rozpočtu obce Ratiškovice.

V letošním roce 2012 opětovně za finanční spoluúčasti MAS byl uskutečněn **projekt „Škola pohody“**, v rámci něhož byly rekonstruovány v 2. NP dvě třídy a kabinety a šatna. Byly obnoveny omítky, položena dřevěná parketová podlaha, instalovány akustické stropy velkoplošné zrcadlové stěny. Tyto místnosti tak nyní slouží jako přednáškové a výstavní prostory pro potřeby knihovny, dále jsou využívány ZUŠ, Fit Studiem a probíhá zde rovněž nácvik orientálních tanců, zumb a výuka dětské cimbálové muziky. V průběhu této rozsáhlé rekonstrukce obec obdržela finanční dotaci z Nadace ČEZ, díky které mohla být provedena v obou podlažích i obnova sociálních zařízení, jež byla v dezolátním stavu a navíc velikostně dimenzovaná na žáčky 1. a 2. tříd, což při návštěvě knihovnic z Vídně hraničilo s mezinárodní

ostudou. Nové WC jsou v nadstandardním provedení a jsou adaptována – přístupná i pro pohybově hendikepované návštěvníky knihovny.

S peněžní dotací Jihomoravského kraje byl letos rovněž zahájen projekt na podporu pro-rodinné politiky, v našem případě **projekt „Maminko, tatínku, pojďme do knihovny“**, který zahrnuje zřízení Family Pointu (místa vybaveného přebalovacím pultem, sedačkou, hračkami, mikrovlnkou pro ohřev dětské stravy), nákup tematických kufříků, odborné literatury z oblasti pedagogiky a psychologie. Projekt dále zahrnuje dvě přednášky specialistů z oboru dětské psychologie na téma problematická výchova dětí a pravidelné setkávání maminek a dokonce i tatínků (což jsme ani nepředpokládali) se svými batolícími ratolestmi v knihovně.

Ve spolupráci se základní školou, obcí a smluvním partnerem obce v oblasti odstraňování elektrospřežič, firmou Elektrowin, naplňuje knihovna **projekt „Tříděním odpadů za Ratiškovice krásnější“**. Žáci školy v rámci projektu absolvují řadu exkurzí v provozech zabývajících se likvidací či recyklací odpadů (ČOV, sběrný dvůr odpadů, kompostárna, skládka komunálního odpadu, třídičky odpadů, ekocentrum Ekorosnička, kovošrot, zařízení a provozy na rozebírání chladniček a PC a televizorů, spalovna odpadů) a knihovna doplňuje svůj knižní fond o ekologickou a environmentální literaturu.

S potěšením lze pozorovat, jak se stavební rekonstrukcí, estetickým zhodnocením interiérů a dovybavením knihovny vytvořilo příjemné prostředí, v němž se naši návštěvníci dobře cítí a rádi se sem vracejí a účastní se řady nových společenských akcí. Rovněž paní knihovnici tato rekonstrukce zakončená kvalitním pracovním prostředím motivuje k dalším aktivitám se čtenáři a k pozitivnímu přístupu k návštěvníkům. Že nejde jen o planá slova, svědčí výrazný

nárůst registrovaných čtenářů za rok 2011 a 2012 i zvyšující se počet nových společenských akcí. V měsíci říjnu proběhlo v Týdnu knihoven opětovně **autorské čtení** spisovatelky a naší rodačky Nadi Horákové, které plynule přešlo ve vyhodnocení literární soutěže pro dospělé i děti z Ratíškovic „**Moje babička, moja stařenka**“ u příležitosti 150. výročí úmrtí Boženy Němcové. Jen za měsíc září a říjen jsme v knihovně přivítali čtyři exkurze starostů a starostek a projektových manažerů z Českého Švýcarska, Kutnohorska, Kolínska, Olomoucka, kteří si knihovnu prohlédli, aby úspěšný projekt MAS Kyjovské Slovácko v pohybu, a to v rámci programu LEADER+.

S vědomím, že rekonstrukční stavební práce a základní vybavu mobiliáře a internetového centra máme zvládnuty a že prostředí je v takové technické, hygienické a estetické podobě, která nás motivuje zde příjemně trávit svůj čas, nám rozvazuje ruce a my se můžeme plně soustředit

na samotnou knihovnickou práci: na práci s jednotlivými čtenářskými věkovými skupinami, na budování knižního fondu se zaměřením na určitá témata (v našem případě je to regionální literatura, odborná literatura s důrazem na dějiny umění a architekturu, historii všedního dne), či na pořádání autorských čtení.

Dne 4. října 2012 byla Obecní knihovna Ratíškovice vyhlášena **Knihovnou roku 2012 v kategorii základní knihovna**. Toto ocenění nás těší, neboť je důkazem, že naše snažení na ratíškovickém poli knihovnickém je smysluplné. Toto ocenění je pro nás současně novým palivem, bránícím pocitu vyhoření, palivem, které nás popohání k udržení vysokého standardu knihovnických služeb. Zdá se, že paliva je dosti, takže na vavřínech slávy dozajista neusínáme, rovněž nových nápadů je dosti, takže se slovy Trautenberka „nekoukat, kde co lítá a dělat“ vzhůru do další práce, kterou navíc máme rádi.

Radim Štátný

Dětské oddělení Městské knihovny Hodonín „v novém“

Nutnost opravy stávající a nevyhovující elektroinstalace v budově Městské knihovny Hodonín stála na počátku rekonstrukčních prací, které připadly na letní měsíce roku 2012. Během nich obléklo nový šat i celé dětské oddělení.

Rekonstrukcí elektroinstalace (1. etapa) prošlo dětské oddělení, část pracoviště půjčovny pro dospělé, pracoviště katalogizace, učebna PC v prostoru čítárny a serverovna. Posledním půjčovním dnem dětského oddělení před rekonstrukcí byl 15. červen 2012. 18. června započalo vyklízení prostor dětského oddělení sestávajícího z půjčovny a přednáškového sálu. Vystěhovat vše – knihy, časopisy, počítače, hračky, regály – byl úkol nejen pro knihovníky. Pomocnou

ruku knihovně podali studenti Integrované střední školy v Hodoníně spolu se svými mistry.

Do volných prostor nastoupili v červenci pracovníci firmy VEOS Pospíšil z Dolních Bojanovic, kteří rozvedli novou elektroinstalaci, vše bylo doprovázeno stavebními pracemi. Stěny se oblékly do příjemného měručkového odstínu, sloupky zase do výrazné modré. Prosklené dveře propojily půjčovnu a přednáškový sál, čímž se vytvořil jeden velký kompaktní prostor. Podlahu pokrylo nové linoleum v imitaci dřeva. Půjčovna byla doplněna o hrací kout se stupňovitým podiem a kobercem, přednáškový sál pojal část regálů. Pro účely zvětšení prostoru přednáškového sálu jsou regály opatřeny kolečky, a je tedy možné je variabilně přemístit. V září firma Ambra ze Sviadnova instalovala pestrobarevný nábytek z lamina a koncem měsíce opět vypuklo stěhování. Tentokrát směrem dovnitř, do barvami rozzářeného nového dětského oddělení.

Na 1. etapu rekonstrukce elektroinstalace knihovny společně s kompletní opravou dětského oddělení z pohledu stavebních prací vynaložilo Město Hodonín finanční prostředky v celkové výši 1 819 244, 60 Kč vč. DPH, z toho dětské oddělení zahrnuje 665 590, Kč za stavební práce a 450 000,- Kč vč. DPH za interiéry.

Letošní Týden knihoven nabídl čtenářům kromě pestré palety akcí i znovuotevření dětského

oddělení, a 1. říjen se tak stal jeho novým narozeninovým dnem. Tento den dopoledne absolvovali žáci místních základních škol v nových prostorách Maraton čtení s knihou Jana Karafiáta a Jiřího Trnky Broučci. Knihovna se tak připojila k Velkému společnému říjnovému čtení s Jiřím Trnkou. Maratonští čtenáři se současně stali účastníky pokusu o „malý knihovnický podpisový rekord“, každý z nich věnoval knihovně svůj autogram. V konečném součtu bylo sesbíráno 261 podpisů. Poobědový čas byl vyhrazen oficiálnímu slavnostnímu otevření, které proběhlo za přítomnosti představitelů města, ředitele MZK Brno, kolegů knihovníků, osobností místního kulturního života a hlavně nedočkavých dětských čtenářů. Náročný slavnostně-provozní den dovedl do poklidného konce svým podvečerním autorským čtením spojeným s ochutnávkou vína básník a vinař Jiří Hubáček z Ratíšovic.

Věříme, že nové dětské oddělení nabídne čtenářům přívětivé prostředí pro chvíli s knihou i pro vzájemné setkávání.

Fotografie ze slavnostního otevření dětského oddělení Městské knihovny Hodonín naleznete na

http://bohdanakrepinska.rajce.idnes.cz/Slavnostni_otevreni_detskeho_oddeleni_MeK_Hodonin/

Slavata Hýbnerová

Probuzení obecní knihovny

Kratochvilka je obec o necelých pěti stech obyvatelích. Leží v mikroregionu Kahan, třicet kilometrů od Brna.

Podle dochovaných zápisů v obecní kronice se první písemný záznam o knihovně datuje do roku 1939. V něm je zmíněno její fungování od roku 1923. Máme tedy za sebou téměř devadesátiletou historii, ve které si knihovna své místo v obecním životě musela vybojovat a uhájit. Od uvedeného data fungovala knihovna – pravděpodobně nepřetržitě – až do roku 2000, kdy její provoz postupně ustal. Můžeme se jen dohadovat, co toho bylo příčinou – možná ze všeho nejvíce obecný pokles zájmu o čtení a lákavá nabídka jiných dostupných zdrojů zábavy.

Současná „obroda“ kratochvilské knihovny je úzce svázána s celkovým oživením obecního života. Zdá se, jakoby v posledních letech opět stoupl zájem občanů o dění v obci a jejich ochota se v něm nějak angažovat. Nápad oživit místní knihovnu do této „obrozené vlny“ dobře zapadá.

Za podpory vedení obce jsme tedy začali knihovnu na začátku roku 2012 znovu oživovat. Za desetiletí nečinnosti se z ní stalo především skladiště nepotřebných věcí a knihy na regálech, sterilně obalené

v bílém papíře a popsané černou fixou, se zdály být jen nepotřebnou dekorací. Dnes, po půl roce, je situace zcela jiná. Ty hodiny práce, které knihovnice v knihovně odvedly, jsou jasně vidět a po skladišti už není ani památka. Jak se to všechno stalo, shrnuji do několika kroků, které by mohly být třeba návodem pro „aktivisty“ z jiných malých obcí:

1. Je třeba si dobře promyslet, jestli se do toho opravdu pustit. Knihovna je totiž nikdy nekončící mise a pokud funguje, žádá si stále více (času, peněz, nápadů, energie). Také je dobré najít si spolupracovníky a podělit se s nimi o práci (na Kratochvilce je knihovnic pět a jsem za to ráda, s týmem se pak dá pustit do leccího).

2. Velmi důležité je vyjednat si podporu obce, a tím myslím podporu morální i finanční. Na Kratochvilce je knihovna „samostatnou jednotkou“, včleněnou do systému obecních institucí, spadá do působnosti místostarosty a svou činnost koordinuje s ostatními spolky na půdě Komise pro občanské záležitosti, kulturu a sport.

3. Samostatnou kapitolou je prezentace knihovny, její usídlení v povědomí občanů. To je u nás zajištěno jednak tím, že všech pět knihovnic o své knihovně často a rádo mluví a šíří její slávu mezi svými přáteli. Jednak knihovnu

Kroužek Čteníčko v Obecní knihovně Kratochvilka

prezentujeme na obecních webových stránkách www.kratochvilka.cz a máme i své vlastní stránky www.knihovnakratochvilka.webk.cz. O dění v knihovně pravidelně informujeme v obecním Kratochvilském zpravodaji, který vychází jedenkrát měsíčně a je bezplatně distribuován do všech kratochvilských domácností. Knihovnice jsou v něm podepsány i pod jinými příspěvky – pravidelně připravují kulturní přehledy z regionu a informují o dění v obecních spolicích.

4. Knihovna si žádá osobních investic. Především investic časových. Hodiny práce při šitkování a balení knih, při katalogizaci, při přípravě akcí a jejich zajištění. Těch hodin je určitě mnohem více, než si člověk (obzvlášť laik v oboru knihovnictví) na začátku představuje. Kromě svého času jsme všechny věnovaly do knihovny i „hmotné statky“ – především knihy z vlastní knihovny a také některé součásti vybavení a zařízení.

5. Nejsme na to samy. Když jsme zjistily, že existuje něco jako regionální knihovna a že jsme vlastně součástí velmi dobře fungujícího systému, byla to obrovská úleva. Vážně jsme si myslely, že budeme samy třídit staré knihy, že budeme těžce shánět peníze na knihy nové, že se ve všem okolo fungování knihovny budeme muset zorientovat samy. A ono je to jinak. Na vyjádření díky týmu knihovnic z Kuřimi bych potřebovala asi celý další článek. Jsem moc ráda, že to byly ony, kdo zkušeně vytrídily knihy, které už nejspíš nikdo číst nebude. Pan starosta zprostředkoval jejich věnování do domova pro seniory, takže jsme měly příjemný pocit, že ještě někde budou plnit svou funkci. Dále se z Kuřimi přivezly nesčetné přepravky s knihami, které naopak čtenáře zaujmou. Všechny jsme je společně ošitkovaly, dle potřeby přebalily a zaplnily jimi poloprázdné regály. Další dávka skvělých titulů, která tvoří nejčtenější jádro našich výpůjček, pochází z výměnného fondu. Vybíraly jsme si v Rosicích a teď už víme, jaké typy knížek čtenáře táhnou nejvíce, a můžeme se podle toho zařídit.

6. Slavnostní zahájení činnosti knihovny bylo opravdu slavnostní. Čekali jsme pár nadšenců, kteří rádi čtou – a ono přišlo kolem sedmdesáti lidí. Nenechaly jsme se zaskočit, přidaly stolký, nakrojily slavnostní dort, všechny jsme příjemně pohostily a pak už se přestěhla páska připravené knihovny. Bylo to příjemné, mít v knihovně tolik lidí, že se tam nevejdou. Je nám jasné, že podobný

exotický zážitek přijde jen výjimečně, ale jsme rozhodnuté udělat vše pro to, aby bylo v knihovně plno i při dalších příležitostech.

Nyní jsme již knihovna „s běžným provozem“. Naše otevírací doba je sladěna s úředními hodinami na Obecním úřadu, neboť sídlíme v jeho prostorách. Čtenářům jsme k dispozici dvakrát týdně 1,5 hodiny, půjčujeme knihy a zajišťujeme přístup na internet. Ve službách se střídáme, což má výhodu pro nás (netrávíme přece jen v knihovně tolik času), ale i pro čtenáře – každá z nás má na knížky jiný vkus a tak doporučuje a nabízí něco trochu jiného. Čtenáři sice knihovnu nezavalojí, ale zatím jsme tam myslím nikdy samy neseseděly. Navíc se knihovna postupně stává místem k příjemnému posezení a poklábosení, přichází i lidé, kteří si (zatím) nic půjčovat nechťejí a jsou jen „doprovod“ nebo k nám nakouknou, když jdou vyřizovat něco na obec. Ale my doufáme, že když už si cestu do knihovny našli, zůstanou nám třeba věrní a rozšíří řady registrovaných čtenářů, kterých je nyní kolem padesáti. Chodí k nám všechny generace, i když dospělí samozřejmě převládají a mládeže a děti je na náš vkus přece jen málo.

Kratochvilská knihovna se od počátku buduje jako instituce, která nabízí občanům obce „něco navíc“. Rozjezd činnosti nás hodně zaměstnal, a tak do dalších aktivit vplouváme postupně a v plném rozsahu je chceme realizovat od nastávajícího školního roku. Stihli jsme však díky osobním kontaktům jedné knihovnice přivést občanům první divadelní představení, které bylo nečekaně hojně navštíveno. Uskutečnili jsme první Literární kavárničku. Inspirací v tomto případě byla knihovna v Rosicích, která tématicky zaměřená setkání čtenářů s předčítáním úryvků z oblíbených knížek v nedávné minulosti pořádala. Kratochvilská kavárnička se bohužel trefila do soboty, kdy po dlouhém studeném a deštivém počasí zřejmě všichni seděli u svých zahradních grilů a zabavili se sami. Vůbec nás to ale neodradilo, spousta známých avizuje, že příště už určitě přijdou a my doufáme, že zahájíme tradici opravdových kavárenských sedánek s předčítáním z knih. My knihovnice tam můžeme představovat novinky, nebo stejně jako ostatní své nejoblíbenější knihy, které z nás udělaly ty pravé čtenářské závisláky.

Další (tentokrát pravidelnou) aktivitou, kterou jsme zrealizovali, je kroužek Čteníčko pro nejmenší čtenáře. Je

určen pro děti, které si svůj vztah ke čtení a knížkám teprve začínají budovat, pro které je čtení zatím bitvou o každé písmeno. Do kroužku se přihlásilo celkem pět kratochvílských prvňáčků. Hravou formou jsme procvičovali písmenka (ta co se pletou), posilovali dovednost plynulého čtení a také čtení s porozuměním. Často se totiž stává, že děti pro samou techniku čtení zapominají na jeho obsah – a tím se připravují o první požitek z toho, že čtou a rozumí a baví je to. V kroužku chceme pokračovat – nalákat prvňáčky hned od začátku školního roku a u větších dětí dále rozvíjet čtení s porozuměním a s radostí.

Pro větší školáky z naší obce nabízíme možnost zprostředkovat doučování z hlavních předmětů, které se učí na základní škole. Máme předjednané dobrovolníky, kteří mohou žákům pomoci zvládat úskalí jazyků i „přírodních věd“. O této naší aktivitě budeme informovat okolní základní školy, do kterých žáci z Kratochvilky dojíždějí.

Rádi bychom také pokračovali v „importu kultury“ do naší obce. Divadelní představení, třeba i autorská čtení, organizace výjezdů za historií a do míst, která jsou spojena s knihami či autory – to jsou naše plány. Chceme

také postupně doplňovat náš knižní fond, nabízet nové tituly, v závislosti na zájmu čtenářů pořídit do knihovny to, co je atraktivní. Pro děti plánujeme vlastní období Noci s Andersenem.

K tomu samozřejmě potřebujeme akční čtenáře a finance, které budeme hledat i ze zdrojů mimo obecní rozpočet. A také se potřebujeme naučit zvažovat své časové a energetické možnosti a vybírat ze všech nápadů ty životaschopné.

Máme za sebou první půlrok, který byl pestrý, plný nápadů, místy trošku hektický. Před sebou pak spoustu zajímavých výzev, akcí, na které se my samy těšíme a na které doufám nalákáme i naše spoluobčany. O některých z nich vás třeba budeme informovat v některé další Duze.

Foto:

<http://knihovnakratochvilka.webk.cz/gallery/foto/slavnostni-otevreni-knihovny/>

Alice Vašáková

medailon

Mezi literaturou a divadlem

Prof. PhDr. Artur Závodský, DrSc.

(19. 12. 1912 – 2. 5. 1982)

Dvojitý výročí – nedožitých sto let a třicet roků od úmrtí – připomínáme si letos u jedné z výrazných osobností české, zejména brněnské kultury, **PhDr. Artura Závodského, DrSc.**, někdejšího řádného profesora Filozofické fakulty Univerzity J. E. Purkyně (nynější Masarykovy) v Brně i jejího proděkana, dlouholetého vedoucího katedry slovanských literatur, divadelní a filmové vědy, zaníceného pedagoga, funkcionáře mnoha fakultních organizací, podněcovatele rozličných společenských aktivit i soustavného pilného hodnotitele divadelního života u nás, literárního vědce a současně

teatrologa, který v obou těchto oborech zasahoval do oblasti jejich teorie, historie a kritiky.

Narodil se jako syn hostinského v Martinově (dnes součást Ostravy) a se slezským regionem širšího Ostravska, Opavska a Těšínska si udržel trvalý kontakt. Absolvoval reálné gymnázium v Hlučíně (1923 – 1931), kde jej ovlivnili pokrokoví pedagogové, zejména pozdější známý filozof Ludvík Svoboda nebo básník Zdeněk Bář. Již za středoškolských let se věnoval řadě pestrých aktivit: cvičil v Sokole, hrál ochotnické divadlo, sledoval ostravská profesionální jeviště, pokoušel se

o verše, přispíval do ostravských periodik (Studentský časopis), spolu s Alfrédem Lubojackým a Jaroslavem Teichmannem zakládal měsíčník Kampaň. Po maturitě studoval A. Závodský češtinu, filozofii a estetiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (1931 – 1936). Tam intenzivně sledoval nejen přednášky svých učitelů Františka X. Šaldy, Václava Tilleho, Jana Mukařovského aj., ale též mnohotvárné hnutí meziválečné avantgardy (Osvobozené divadlo V+W, Burianovo „D“ apod.). Sociální a kulturní dění hlavního města 30. let jej přivedlo do prostředí tehdejší pražské mladé levicové inteligence, sdružené např. v tzv. Kostuffe nebo vlivné Levé frontě. Mladý profesor poté začal r. 1936 učit v Brně (zde také na FF MU získal r. 1938 doktorát), a to na klasickém gymnáziu a pak na reálce v Žabovřeskách. Poznal tu budoucí manželku Květoslavu a rovněž zažil pozoruhodnou etapu zdejší činohry. R. 1939 byl po německé okupaci přeložen na reálné gymnázium v Hranicích na Moravě, kde působil až do r. 1950. Na nové „štatci“ se výrazně zasloužil o rozmach kulturního života města: mj. stál r. 1942 u zrodu Beskydského divadla, jehož umělecký rozlet sledoval i jako kritik. Během totálního nasazení v továrně firmy Kunz byl pro sabotáž zatčen gestapem (1944) a vězněn v Přerově, brněnských Kounicových kolejích a v německých koncentračních táborech ve Flossenbürgu a Dachau. Po šťastném překonání pochodu smrti a epidemie skvrnitého tyfu se vyčerpaný a s podlomeným zdravím, avšak plný elánu a tvůrčích nápadů, vrátil v Hranicích nejen do pedagogické činnosti, ale i do politického, novinářského (redaktor časopisu Ruch, přispěvatel dalších periodik) a osvětového kvasu. Mj. vydal na podkladě svého předválečného rigoróza sociologicky laděnou monografii *Dobry občan moderní obce. Život a dílo Paula Bureaua* (1947).

Je oceněnihodné, že při takovém vytižení nalezl středoškolský učitel čas i energii k důkladnému vědeckému bádání. R. 1950 se A. Závodský prací *Fr. L. Čelakovský a jeho umělecké dílo* habilitoval na brněnské Filozofické fakultě pro obor dějin české literatury a začal přednášet také na divadelní fakultě nově založené JAMU (1950 – 1952). Na FF MU (resp. UJEP) se stal postupně odborným asistentem (1952), docentem (1953) a profesorem (1960); za *Studie o Petru Bezručovi*

získal titul CSc. (1956), monografií *Gabriela Preissová* pak titul DrSc. (1963). V období 1957 – 1961 zastával funkci proděkana fakulty pro vědecký výzkum. R. 1963 dosáhl – jakožto následovník prof. Franka Wollmana – zřízení katedry slovanských literatur, divadelní a filmové vědy, kterou do reorganizace v r. 1973 vedl. Získal pro ni významné, jeho vlastní teatrologické poslání postupně přebírající spolupracovníky kmenové (Zdeněk Srna, Zdeněk Smejkal aj.) i četné externí – kapacity z jiných fakultních kateder, tehdejší pedagogy

JAMU (Miloš Hynšt, Bořivoj Srba, Evžen Sokolovský, Josef Karlík aj.) a umělce z divadelní praxe, byť třebaš nepatřil k jejich sympatizantům. Až po „odsun“ do důchodu (1978), vynucený politickým tlakem, řídil v rámci katedry věd o umění její oddělení divadelní a filmové vědy. Podnikl studijní, přednáškové či kongresové (mezinárodní sjezdy slavistů) zahraniční cesty do evropských zemí (SSSR, NDR, Polsko, Maďarsko, Rakousko).

Poměrně dlouhý a nejspíš i suchopárný by byl výčet Závodského funkcí vědeckých, organizačních a editorských (např. předseda rigorózní komise pro obor divadla a filmu, školitel aspirantů, vedoucí sekce pro studium dramatu v brněnské pobožce Literárněvědné společnosti při ČSAV). Stejně tak překračuje rozsah a zaměření medailonku enumerace novin, časopisů,

almanachů a sborníků (nemluvě už o mnoha literárních pásmech a jiných pořadech pro Československý rozhlas), kam A. Závodský v průběhu desítek let v hranické, a hlavně pak v daleko delší brněnské etapě přispíval. Připomeňme tedy alespoň deníky Nová svoboda, Rovnost, Lidová demokracie nebo Zemědělské noviny a z odborněji zaměřených periodik Kulturní list a Červený květ (obojí Ostrava), především však Slezský sborník a Listy Památníku Petra Bezruče (obojí Opava), Slovenská literatúra a Slovenské divadlo (obojí Bratislava), Časopis Matice moravské, Listy filologické, Slovesná věda, Česká literatura, Literární noviny, Plamen, Tvorba, Sovětská literatura, Host do domu, Věda a život, Index, Universitas, Divadlo, Divadelní noviny, Scéna, Prolegomena Scénografické encyklopedie, Program Státního divadla v Brně, Před oponou (Brno); ze zahraničních pak alespoň Maske und Kothurn (Vídeň), Zagadnienia rozdziejów literackich (Łódź) a Slavjanska filologia (Sofia). Často byl vyzván, aby se svými studii podílel na sbornících sestavených k jubileu různých našich osobností (knihy Pocta Františku Trávníčkovi a Franku Wollmanovi nebo Franku Wollmanovi k sedmdesátinám, dále Karel Hugo Hilar, Otakar Zich, Josef Plavec, Jaroslav Ludvíkovský, Rudolf Havel aj.) nebo škol, institucí a uměleckých těles (gymnázia v Hlučíně a Brně, JAMU, Pěvecké sdružení moravských učitelů apod.). A. Závodský, člen rozličných redakčních rad, byl po jistý čas rovněž vedoucím redaktorem všech řad Sborníku prací FF brněnské univerzity (1959 – 1961) a daleko déle (1954 – 1979) výkonným redaktorem té literárněvědné, kam ostatně pravidelně přispíval, a Spisů FF brněnské univerzity. Inicioval zrod ojedinelého periodického sborníku Otázky divadla a filmu /Theatralia et cinematographica/, jehož všechny tři obsáhlé svazky (1970, 1971, 1973) redigoval, podobně jako sborník k 75. výročí stálého českého divadla v Brně Velká pochodeň (1959) nebo edici Plamen divadla (Státní divadlo v Brně, 1969). Škoda, že právě slibně se rozvíjející projekt „Otázek“, s velkým uznáním přijímaný u nás i v zahraničí, padl brzy za obětí likvidátorskému období husákovské normalizace. Výběrový

bibliografický soupis Závodského zásadnějších prací k danému datu podal zejména jubilejní sborník k jeho šedesátinám Na křižovatce umění (1973), kam přispěla více než padesátka vědců českých, slovenských, polských i rakouských.

Jak už zmíněno, dělilo se rozsáhlé a mnohotvárné odborné úsilí A. Závodského především do dvou linií – literárněvědné a teatrologické, což v obojím případě soustavně a plynule přecházelo do univerzitní činnosti pedagogické i do sféry publicistické a popularizační.

V první z nich náležel Závodského zájem teorii a dějinám české literatury 19. a 20. století, tedy období od národního obrození po současnost (příležitostně publikoval také články o autorech ruských). Jako literární historik se zprvu monograficky zaměřoval na osobnosti svého rodného kraje, jako byli poněkud opomíjeni literáti Karel Handzel (*Karel Handzel – spisovatel Ostravska*, 1954), Vojtěch Martínek (*Nad prózou Vojtěcha Martinka*, 1960) a Zdeněk Bár nebo básník Vilém Závada (*Vzájemná korespondence Viléma Závady a Vojtěcha Martinka*, 1981). V centru pozornosti A. Závodského zůstávalo však trvale dílo Petra Bezruče, když detailně zkoumal jeho biografii (srov. kolekce korespondencí, např. právě s Vojtěchem Martínkem – 1969), námětové zdroje a genezi básní i jejich obsahovou náplň a uměleckou výstavbu, autorovy vztahy k předchůdcům (Svatopluk Čech) a současníkům (Josef Svatopluk Machar, Stanislav Kostka Neumann), literární tradici (antika, Edgar Allan Poe) i k folkloru. Na podkladě článků a dílčích pojednání tak postupně vykrystalizovala řádka většinou knižních titulů, počínaje *Studii o Petru Bezručovi* (1947) nebo popularizačně laděnou statí *Petr Bezruč. Cesta básnickovým životem a dílem* (1947) přes nevelké veršové výbory *Kýtiny z Brněnska* (s Jaromírem Dvořákem, 1957) a *Labutinka* (1967) po soubory studií *Zora básnickova života* (1967) a *V blízkosti básníka* (1977). Bezručovské bádání nejvýrazněji ovlivnil objevem třetí inspirátorky jeho tvorby Františky Tomkové a poté i několika následujících duchovně spřízněných žen v posmrtně vydané knížce *Bezručovy pozdní múzy* (1987).

Závodský nejednou publikoval příspěvky o písemnictví 19. století (Pavel Josef Šafařík, Josef Kajetán Tyl,

Karel Jaromír Erben, Jan Neruda aj.) i několik edic korespondencí. Dramaturgové dnešních divadel rádi sahají po již zmíněné zevrubné monografii *Gabriela Preissová* (1962) nebo po stejnojmenné brožůře (1962) o jejich stále vyhledávaných dramatech, která se (též díky odrazu v operní tvorbě Leoše Janáčka) na našich jevištích nyní často objevují v ozvlášťnujícím režijním pojetí. Sem náleží i dva komentované výbory ze spisovatelčiny prozaické tvorby – *Slovácké obrázky* (1957) a *Pláně a jiné povídky* (1962). Z moravských autorů se A. Závodský opakovaně věnoval tvorbě bratří Mrštíků (geneze tragédie Maryša), Jiřího Mahena, Josefa Uhra, Karla Elgarta Sokola, Jiřího Wolkra, Josefa Kainara či Karla Kapouna. Další zájmové okruhy představovalo dílo Vladislava Vančury (podíl na *Třech studiích o Vladislavu Vančurovi*, 1970; *Vladislav Vančura mezi dramatem a filmem*, 1973) nebo problematika moderní umělecké kritiky: František X. Šalda (též jako dramatik), Zdeněk Nejedlý, Bedřich Václavek, Karel Teige. Badatelovým největším, neobyčejně rozsáhlým dílem (650 s.) se stala raná, posléze ovšem nově zcela zrevidovaná monografie *František Ladislav Čelakovský*, vydaná r. 1982 bohužel už také jako posthuma.

Závodského literárněhistorické práce (několika nepřejícníky tu a tam cejchované jako tradicionalistické a deskriptivní) vyznačují se pečlivým vyhledáváním a systemizováním rozsáhlého materiálu (někdy šlo o takřka detektivní pátrání nejen v rozličných archivech, ale i „v terénu“ mezi trpělivě objevovanými pamětníky, sběrateli a rodinnými příslušníky zkoumaných literátů), jeho detailním popisem i analýzou, snahou vyložit odkaz zkoumaných autorů z jejich životopisných okolností, a to vždy na pozadí dobové společenské a kulturní situace. V méně zastoupené sféře literárněteoretické najdeme stati probírající např. otázky kulturního dědictví, regionalismu, slovesných žánrů, metodologie, terminologie atp.

Úsilí prof. A. Závodského, v „předbrněnském“ období ochotníka, souborového organizátora i recenzenta, přesouvalo se posléze stále zřetelněji do oblasti divadelněvědné, opět ve vzájemné provázanosti teorie, historie a kritiky. Když byla r. 1952 Brnu vzata možnost dalšího teatrologického vzdělávání nových adeptů, ujal se A. Závodský úkolu pěstovat tento obor v rámci bohemistiky. V jeho seminářích vznikla řada takto cílevědomě

ukládaných a koncepčně zaměřených diplomových a ročníkových (později i disertačních) prací, až se tu posléze podařilo regulérní denní i dálkové studium divadelní vědy obnovit. Odsud pak vyšel početný zástup pozdějších zdatných teoretiků i praktiků (nejstarší jsou už v důchodovém věku): erudovaných teatrologů, filmových znalců, muzikologů nebo kritiků a publicistů, podobně jako dramaturgů, režisérů, ředitelů a uměleckých šéfů, scenáristů, rozhlasových či televizních pracovníků, ale např. též několik předních pedagogů a akademických funkcionářů současné JAMU.

Potřeby praxe si vyzádaly vznik řady základních metodologicky přínosných příruček, přehledů a skript, formulujících systematiku dané disciplíny, z nichž pak s užitekem čerpali mnozí lektori a účastníci rozličných mimouniverzitních seminářů a školení. Připomeňme alespoň první český *Úvod do divadelní vědy* (se Zdeňkem Srnou – 1965, rozšířeno 1972), bibliografii *Literatura o dramatu a divadle* (se Zdeňkem Srnou, 1965), *Základní otázky výstavby dramatu* (1967), *Drama a jeho výstavba* (1971), *Drama jako struktura* (1971), překlad Volkenštejnovy ruské Teorie dramatu (společně s Miroslavem Mikuláškem, 1973), dvou dílů Anikstových a Smirnovových Doslovů k dramatům Williama Shakespeara (1964, 1965), vydání Burianových úvah O americkém dramatu a divadelnictví (1966), široce založenou stať *Předmět, struktura a metody divadelní vědy* (1971) nebo zásadní koncepční příspěvky do slovenského souboru *Teória dramatických umení* (1979, 1982), jubilejního sborníku UJEP Thalia brunensis centenaria (1984) i do již jmenovaných odborných periodik. A. Závodský se tak podílel na rozpracování a precizaci terminologické soustavy naší teatrologie, přičemž některé z těchto materiálů vyšly ve formě skript také na Slovensku.

Vedle pojednání zaměřených divadelněhistoricky byl A. Závodský rovněž autorem syntetizujících studií o jednotlivých inscenačních složkách – dramaturgii, režii, scénografii, herectví, kritice apod. Desítky jiných věnoval dějinám české (zejména pak moravské a hlavně brněnské) Thálie, hlavně hercům (Ema Pechová a Ladislav Pech, Rudolf Walter a Marie Waltrová, Josef Skřivan, Jarmila Urbánková, Jaroslav Lokša, Zdeňka Gráfová, Karel Hospodský, Jarmila Kurandová, Nina Balcarová aj.), režisérům (Karel Hugo Hilar, Milan Pásek,

Zdeněk Kaloč), výtvarníkům (Jiří Kroha) či už připomenutým kritikům. Mnoho osobních hesel napsal A. Závodský pro přílohu měsíčníku Program Státního divadla v Brně; po čase je pak zahrnuly monumentální trísavkové Postavy brněnského jeviště, jejichž vydání se však již nedočkal.

Podstatnou složkou Závodského aktivit byla velmi pilná, soustavná a intenzivní činnost popularizační, žurnalistická, literárně- a divadelněkritická, často ovšem dosti nevzděčná a konflikty přinášející. Profesor, nikdy se neuzavírající do akademické izolace, téměř pětáctýřicet roků v denním a odborném tisku v tisícovkách referátů, bilancujících přehledů i množství informativních poznámek a glos pravidelně sledoval jak novinky odborné literatury, tak především inscenace divadel, a to zdaleka nikoli jen profesionálních: jeho noblesně vzpřímená šedovlasá postava (již za středoškolského působení byl prý nazýván „der schöne Artur“) nechyběla takřka na žádné brněnské premiéře a ne jeden divadelník si následně zasvěceně výstižně, pochvalně i káravě postřehy, dodnes poskytující zajímavé svědectví doby, dlouho ponechával v paměti. Rovněž jihomoravští ochotníci jej zejména v šedesátých a sedmdesátých letech poznali jakožto agilního člena Krajského poradního sboru pro divadlo, uznávanou hodnotitelskou autoritu četných soutěžních a festivalových porot či přednášejícího v nejrůznějších vzdělávacích akcích, kde své bohaté zkušenosti předával druhým stejně obětavě jako od univerzitní katedry.

Jednou z nejmilovanějších činností A. Závodského bylo pedagogické působení, zaníceně vykonávané s vědomím široce, bezmála až buditelsky pojímaného kantorského poslání nejen v rovině naukové, nýbrž i ve skutečně výchovné, morální a obecně kulturní. Už na středních školách dokázal A. Závodský mnohé gymnazisty vhodně usměřit na celý život, což po letech s uznáním oceňovali. Rovněž na fakultní semináře, konávané přímo v jeho kniharně, časopisy a mnoha jinými písemnostmi doslova málem až ke stropu zavalené pracovně (kde na psacím stole nicméně nikdy nechyběla váza s květinou), rád vzpomenu četní žáci, absolventi bohemistiky i divadelní a filmové vědy. Dosud si kupř. vybavuji, jak je na pravidelných exkurzích vyvážel do pražských, bratislavských i regionálních scén, kterak jim na přínosných setkáních umožňoval blíže poznat nejdnu

skutečnou jevištní celebritu. Profesor sám, známý elánem průkopníků, houževnatostí, pracovní uprtností a ekonomickým využíváním času, se na výuku zevrubně pečlivě připravoval; u posluchačů důsledně, ba až puntičkářsky vyžadoval nejen znalost klasických děl a dosavadního pojetí dané problematiky, ale rovněž jejich vlastní analytický přístup a fakty podložený názor, který pak v rámci kolektivní diskuse plně respektoval. Náročně a se zápalem je nejen trpělivě učil bezpečně zvládat základy badatelské abecedy, ale také dokázal nadchnout pro široké pole krásy a potřebu harmonie v umění i každodenním bytí, takže se obvykle natrvalo zapsal do jejich vědomí. Radou či konkrétní pomocí byl vždy k dispozici každému, kdo se mu přihlásil, že ji potřebuje. Stejně tak se obklopil kvalifikovanými spolupracovníky, kterým velkoryse vytvářel prostor pro specializační vyhraňování a mnohostranné odborné uplatnění. Ve výzkumné práci (např. na tehdy týmově chystaných – a dodnes nevydaných – Stručných dějinách brněnského divadla), kontaktech s dosavadním fakultním pracovištěm a v soustavném kritickém působení pokračoval i po nedobrovolném předčasném odchodu na odpočinek. Zemřel nečekaně – nedlouho před sedmdesátkou – nad závěrečnými korekturami své monografie o Františku Ladislavu Čelakovském; zůstalo po něm ještě hodně připravených, načrtnutých i zamýšlených projektů a plánů.

Univerzitní profesor Artur Závodský byl rozložitou a košatou osobností, člověkem „nikoli pohodlným“ (jak jej lapidárně charakterizoval jistý gratulant k šedesátinám), jemuž osud nadělil nejen vítězství a chvíle prožívané důležitosti, ale také (zejména při stranických čistkách dusivých let sedmdesátých) období proher se situacemi politického šikanování, trpkých zklamání a bezmoci. Můžeme tedy tento medailonek uzavřít slovy, která v jedné z bilancujících vzpomínek napsal jeho mladší katedrový kolega a pokračující nástupce prof. dr. Zdeněk Srna: „Závodského životní energie běžela silou neumdlévajícího dynamy pohánějícího nejen své spolupracovníky a podřízené, ale i široký okruh přátel, ba i nadřízených. Soustředěná a pilná práce mu byla spolehlivým lékem proti opojení i beznaději a je třeba uznat, že »brázda, již vyoral na tvrdém úhoru země moravské, je hluboká a dlouhá.“

Přidej se do klubu!

Pod tímto názvem připravil na říjen (17. 10. 2012) SKIP ČR a Klub školních knihoven za podpory MK ČR v rámci projektu Knihovna 21. století seminář pro knihovníky školních knihoven. Seminář se konal v krásném prostředí zasedací místnosti Národní knihovny. Zcela naplněná místnost organizátory příjemně překvapila a ukázala, že přes všechny potíže, které školní knihovny mají, jsou potřebné a učitelé i knihovníci chtějí práci školních knihoven rozvíjet a zkvalitňovat. Potřebují však odpovídající informace a podklady.

Program semináře byl sestaven tak, aby vystoupení poskytla základní přehled o práci školních knihoven, informovala o možnostech vzdělávání učitelů v oblasti organizace a práce školní knihovny, ukázala, jak je možné v praxi školní knihovnu zapojit do výuky i volnočasových aktivit žáků a také vedla k zamyšlení nad další činností Klubu školních knihoven a specifikovala

postup nutných kroků v aktivitě této odborné sekce SKIP ČR.

Jednání vedla předsedkyně Klubu školních knihoven Bc. Romana Rábllová. Seznámila účastníky s historií vzniku a činnosti Klubu školních knihoven (www.skipcr.cz/odborne-sekce), s novým vedením a jeho nejbližšími plány. A také se samozřejmě obrátila na přítomné učitele o pomoc a zapojení do práce. Příspěvek Potřebuje školní knihovna „nějaké“, standardy pro svou činnost? (Jana Nejezchlebová) byl právě tím, který se snažil o inspiraci a zamyšlení přítomných. Školní knihovny se potřebují ve své práci a především v prezentaci posunout dál. Pracovat profesionálněji, mít jasnou, o výsledky průzkumů a analýz podloženou představu, vědět, jaké informační znalosti, dovednosti má mít žák, student, který konkrétní školní knihovnu navštěvuje. Vycházet z rámcových a především školních

Metodička Slovenské pedagogické knižnice v Bratislavě Mgr. Rozália Cenigová

vzdělávacích programů a zapojit se do podpory vyučovacího procesu školy. Zpracovat a předložit řediteli školy konkrétní představu práce knihovny, jaké knihovnické a informační služby knihovna umí a je schopná poskytovat, co může udělat pro žáky, studenty pedagogický sbor dané školy. Pro výuku i volný čas. Často ředitel neví, co může od knihovny – mimo klasických základních služeb – požadovat. Tomu mohou napomoci i standardy, při jejichž zpracování si sami školní knihovníci uvědomí a zformulují náplň práce své knihovny. Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě (www.svkos.cz/vzdelavani) umožňuje a nabízí knihovníkům školních knihoven nejen knihovnické kurzy v klasické i elektronické podobě, ale také přímo specializované knihovnické vzdělávání pro školní knihovny, které obsahuje ty základní a podstatné informace pro kvalitní a profesionální vedení školní knihovny, zpracování knihovního fondu, zajišťování služeb a poskytování informací (Jana Leparová). Činnost školních knihoven na Slovensku (www.spgk.sk) představila metodička Slovenské pedagogické knižnice v Bratislavě (Rozália Cenigová). Příspěvek byl doplněn informacemi o mezinárodním projektu Záložka do knihy spojuje školy (R. Cenigová, Radmila Indráková).

Téma Školní informační centrum, aneb Ukázka z praxe knihovny na ZŠ prezentovalo práci a zkušenosti ZŠ Ostrava-Hrabůvka (www.zsprovaznicka.cz, R. Rábllová). Poslední příspěvek seznamoval učitele a knihovníky se zajímavým projektem Kabinetu informačních studií a služeb MU Brno zaměřeným na možnosti „léčby knihou“. S Bibliohelpem do lavič: vyzvala přítomné (a získala je pro tuto myšlenku a využívání nabízeného množství informací o literatuře, knihách, autorech) členka týmu Bibliohelp (Monika Holoubková). Seminář měl velmi dobrý ohlas, jak ukázala průběžná diskuse, která pokračovala v kuloárech i po jeho ukončení. Poděkování si zasloužila Národní knihovna, která poskytla zázemí a jmenovitě Roman Giebisch, jehož podíl na konání semináře ocenila předsedkyně Klubu školních knihoven na závěr jednání.

Pedagogická knihovna J. A. Komenského – Centrum pro školní knihovny připravila v rámci Měsíce školních knihoven (říjen 2012) soutěž Jaká je vaše školní knihovna? Informace, zaslané prezentace, fotografie knihoven, včetně možnosti hlasovat najdete na adrese <http://csk.npmk.cz>.

Jana Nejezchlebová

Malé ohlédnutí za seminářem Informační vzdělávání uživatelů knihoven v Havlíčkově Brodu

Na jaře (25. a 26. dubna 2012) se sešli knihovníci v Havlíčkově Brodě na již 4. ročníku semináře „Informační vzdělávání uživatelů knihoven“. Pořadatelem byla již tradičně Sekce pro informační vzdělávání uživatelů (IVU), která je jednou z odborných sekcí, které zastřešuje Sdružení knihoven ČR (SDRUK).

Dvoudenní seminář byl rozdělen na dvě části – teoretické příspěvky a informace o praktických

příkladech z praxe zazněly první den semináře. Druhý den měl spíše pracovní ráz – byl věnován workshopům, které byly tematicky zaměřeny na tři okruhy – Čtenářská gramotnost, Knihovny – zdroje informací a Informační zdroje. Téma v podstatě kopírovala náměty tří pracovních skupin sekce IVU.

Seminář zahájila **Veronika Peslerová**, předsedkyně sekce IVU, která po krátkém úvodním slovu

začala „provokativní“ myšlenkou „líného informačního vzdělávání“. Peslerová přiznala, že ji inspirovala kniha Toma Hodgkinsona *Líný rodič*. Vycházela z praktických zkušeností, že knihovník, který připravuje lekce informačního vzdělávání, vychází z jednoho ze dvou předpokladů – zaprvé žák – student o tématu nic neví, zadruhé něco ví a já mu téma rozšířím (hromadou dalších informací). Obojí je špatně. Správná cesta je ptát se, co student ví a dát mu prostor sám hledat správnou cestu k cíli. Heslem „líného“ informačního vzdělávání je „Nechme práci na nich!“ Návod „jak na lekci“ zahrnoval body použitelné při tvorbě jakékoliv lekce: **pro koho, co, jak, z čeho** – určení cílové skupiny, cíle (co chceme naučit), téma, metody, materiály, vlastní tvorba lekce, konzultace, realizace a v neposlední řadě zpětná vazba. Tvůrce lekce by si měl uvědomit, že **neučíme informace, ale dovednosti**.

Nejen tímto příspěvkem, ale celým seminářem se jako červená nit prolínala **metoda kritického myšlení**, jako účinná forma informačního vzdělávání uživatelů. Model třífázového učení E-U-R (evokace – uvědomění si významu – reflexe) nabízí možnosti širokého využití při zpracovávání jakéhokoliv tématu, který bychom zahrnuli do okruhu informačního vzdělávání. Peslerová následně na praktické ukázce (s aktivním zapojením účastníků semináře) prezentovala jeden z příkladů, který realizují v havlíčkobrodské knihovně.

O **informačním vzdělávání na vysokých školách** referovala **Hana Landová** ze Studijního a informačního centra České zemědělské univerzity a Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK. Představila práci komise IIVIG (odborná komise pro informační vzdělávání a informační gramotnost Asociace knihoven vysokých škol). Práce vysokoškolských knihoven po více než deseti letech činnosti komise IIVIG nese výsledky viditelné na všech vysokých školách – standardy, informační výchova se realizuje prakticky na všech vysokých školách, na řadě škol jsou kreditové kurzy, volitelné či doplňkové semináře. Také profesní rozvoj knihovníků v oblasti informační

výchovy doznal značných změn (k lepšímu). Novými tématy, kterými se vysokoškolské knihovny zabývají v současnosti, jsou např. hodnocení efektivity informačního vzdělávání, iniciace výzkumů, pracovních setkání, využití zpětné vazby, sledování domácí i zahraniční literatury, spolupráce se zahraničními partnery. Landová zdůraznila, že informační výchova na vysokých školách začíná prakticky už od nejmenších dětí, na základních školách. Čím lépe jsou studenti připraveni ze základních a středních škol, tím snáz zvládají informační gramotnost na škole vysoké, jsou lépe připraveni na vysokoškolské studium. Vysokoškolské knihovny jsou na konci dlouhého řetězce studentova informačního vzdělávání.

Jan Zikuška, projektový manažer Národního klastru informačního vzdělávání (NAKLIV) představil **vizi informačního vzdělávání v knihovnách v roce 2022**. Vycházel z desatera Sekce Experimentálního knihovnictví a nastínil představu, kterou by se knihovny mohly (měly) ubírat v příštích deseti letech. Soustředil se na využití moderních technologií a médií a zejména upozornil na nutnost změnit nejen formu, ale i obsah. Vyzval: Začnete se změnou teď! Hned!

Příspěvek za nepřítomnou Helenu Šlesingerovou o **Klubu dětských knihoven (KDK) SKIP** přednesla **Božena Blažková**. Klubko je největší a neaktivnější odbornou sekcí Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP). Náplň činnosti se ustálila do tří základních okruhů: aktivity a projekty na podporu dětského čtenářství, spolupráce a sdílení zkušeností, námětů a informací a podpora odborného vzdělávání knihovníků dětských oddělení knihoven. Pro vzájemnou komunikaci využívají pracovníci dětských oddělení elektronickou konferenci Andersen, která byla původně vytvořena jako komunikační nástroj první společné Noci s Andersenem. Nyní je využívána pro výměnu zkušeností a nápadů pracovníků dětských oddělení. Klub dětských knihoven inicioval také řadu aktivit, zejména na podporu dětského čtenářství. Jsou to zejména knihovnické dílny, projekt Už jsem

čtenář – Knížka pro prvňáčka, Kamarádka knihovna, Škola naruby, Čtenářské pasy a řada dalších.

Po přestávce se se „**Zkušenostmi odjinud**“ představily Společnost NaZemi, Židovské muzeum v Praze a Chaloupky Dolní Krupá. Nevládní organizaci **NaZemi** – Centrum globálního rozvojového vzdělávání představila **Kristýna Hrubanová**. NaZemi se zaměřuje na propojenost našeho spotřebního chování s problémy rozvojových zemí. Centrum připravuje metodické semináře pro učitele, materiály do výuky a vzdělávací programy pro žáky a studenty. Vzdělávací programy formou interaktivní dílny využívají zážitku a spolupráce žáků ve třídě. Rozvíjejí schopnost žáků formulovat své názory a tříbit si postoje a schopnost empatie a solidarity. Student nejen hledá odpovědi, ale také formuluje otázky. Radí se, spolupracuje, zvažuje jiné úhly pohledu, ujasňuje si další postup učení.

Vzdělávací programy **Židovského muzea** v Praze, oddělení pro vzdělávání a kulturu, pobočky v Brně představila **Táňa Klementová**. Hlavním cílem oddělení vzdělávání je informovat mládež a veřejnost o židovských dějinách, kultuře, tradicích a zvycích v Čechách a na Moravě a přispět ke zlepšení atmosféry a tolerance v naší společnosti. Činnost organizace je velmi bohatá – od přednášek a dílen pro školy, seminářů pro učitele, putovní výstavy po akce pro veřejnost. Dílny a interaktivní programy jsou protiváhou klasických přednášek. Žáci pracují ve skupinách, na závěr prezentují své výsledky. Velkým úspěchem byl projekt Zmizelí sousedé (středoškolský projekt pátrání po osudech lidí zmizelých za 2. světové války), který měl i mezinárodní dosah.

Výukové programy **ekologického střediska Chaloupky** (Středisko ekologické výchovy Horní Krupá) představila **Iva Kopecká**. Programy pro základní a střední školy jsou zaměřeny na ochranu životního prostředí a často probíhají přímo v přírodě – např. poznávací stezka „Za humny“, „Za sovím houkáním“, „Botanický cyklovýlet“. Ekologické výukové programy, s mezipředmětovými přesahy, bývají jednodenní a jsou zaměřeny na bezprostřední přírodu v okolí.

Poslední blok semináře byl věnován **zkušenostem z knihoven. Informační vzdělávání v Sedlčanech** představila ve svém příspěvku **Alena Budková**. Sedlčanská knihovna má zpracovaný systém informační výchovy od nejmenších dětí po 9. třídu základní školy. Knihovna připravila koncepci, kterou představila pedagogům. Jejich podněty a připomínky následně využila při zpracování nové koncepce. Příspěvek se setkal s velkým ohlasem a podnětem pro další diskusi.

Irena Nováková z **Krajské knihovny Vysočiny** v Havlíčkově Brodu představila lekce pro střední školy – úvodní lekci pro první ročníky a tematickou lekci **Kdopak by se Havlíčka bál** pro druhé ročníky. Studenti pracující ve skupinách jsou vedeni k práci s různými informačními zdroji.

Městská knihovna v Poličce je další knihovnou s zpracovaným systémem informačního vzdělávání. Knihovna je přirozeným místem navazujícím na školní vzdělávání. Knihovník však není učitel, je partnerem učitele. Každou lekci je potřeba připravit komplexně jako projekt. **Lenka Navrátilová** mimo jiné doporučila osvědčený postup – spolupráci se „styčnými důstojníky“ na školách. Lekce připravují v návaznosti na rámcové vzdělávací programy a konzultují s pedagogy.

Lekce IVU ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové podruhé, tentokrát s Boženou Němcovou je projekt informačního vzdělávání, který představila **Michaela Hašková**. Na předchozím semináři hradecká knihovna představila první projekt pro středoškoláky věnovaný Josefu Čapkoví. V letošním roce knihovna pokračuje v úspěšném projektu, kdy studenti pracující ve skupinách jsou aktivizováni, aby využívali všech možností, které knihovna nabízí. Knihovna zařadila i několik kreativních metod, ve kterých studenti využívají i kresbu nebo pantomimu.

Potřeby knihovníků a možnosti metodiků byl název příspěvku **Boženy Blažkové ze Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové**. Svůj příspěvek rozdělila do tří částí: nejprve se věnovala současnému stavu nabídky a realizace lekcí informačního

vzdělávání ve třech typech knihoven – v knihovně krajské, pověřené a malé profesionální. Druhým okruhem jejího zájmu byly potřeby malé knihovny a pověřené knihovny. A ve třetím bodě se zabývala možnostmi metodiky. Své zamyšlení zahájila představením aktivit krajské knihovny – od vlastních lekcí pro žáky a studenty v krajském městě, přes informace předávané knihovníkům přes webovou stránku krajské knihovny (sekce E-metodika), články v časopise U nás, ustanovení pracovní skupiny IVU, která je poradním orgánem ředitelky knihovny po praktické dílny a semináře, které knihovna pořádá. Jako praktickou ukázkou aktivit pověřených knihoven vybrala Blažková Knihovnu Václava Čtvrtka v Jičíně, jejíž aktivity splňují obecná kritéria vzdělávací akce. Vzorem malé knihovny byla Městská knihovna Lázní Běláhoř, kde po změně knihovnice došlo k výraznému posunu v činnosti knihovny. Na závěr se věnovala možnostem metodiky, které shrnula do pojmů **informovat a vzdělávat**.

Svůj příspěvek ukončila výčtem témat k řešení:

- stanovení obecných kritérií pro vzdělávací akce (i pro statistiku) a vymezení rozdílu mezi besedou a informačním vzděláváním;
 - vypracování základního manuálu – Jak na to aneb Informační vzdělávání v knihovnách všech velikostí;
 - možnosti využití základních modulů IVU (Čtenářská gramotnost, Knihovny – zdroje informací, Informační zdroje) pro různé skupiny uživatelů knihoven;
 - vytvoření databanky materiálů „vzorových lekcí a besed“ využitelných v rámci IVU v různých typech knihoven;
 - jak připravovat pracovní listy;
 - sjednocení terminologie IVU v nabídkách jednotlivých knihoven;
 - prezentace IVU na webových stránkách knihoven (směrem k uživatelům, směrem ke knihovníkům).
- Posledním příspěvkem prvního dne semináře bylo zamyšlení **Zuzany Hájkové z Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích – Co mohou**

a mají krajské knihovny. Ve své prezentaci ukázala, jak lze v praxi krajské knihovny přiblížit zásady informační výchovy dalším knihovnám. Semináře na téma informační vzdělávání pořádá knihovna již od roku 2009. Teoretickou část zajišťuje krajská knihovna, praktickou – ukázky lekcí u jednotlivých knihoven – pak knihovny s dobrou praxí. Semináře jsou zakončeny diskusí, ve které se účastníci vyjadřují k jednotlivým problémům. Důležitá je důvěra mezi účastníky, kteří „nesou svou kůži na trh“. Také Jihočeská vědecká knihovna má vyčleněn prostor na svém webu, na kterém jsou vystaveny prezentace ze seminářů i dobré nápady z jednotlivých knihoven.

Druhý den semináře byl věnován workshopům. Jako první za skupinu **Čtenářská gramotnost** vystoupila **Helena Selucká**, která odmítla dělení na lekce informačního vzdělávání a tematické besedy. Jistě budeme všichni souhlasit s tvrzením Selucké, že *každá akce knihovny musí obsahovat informační vzdělávání*. Současně doporučila užívání pracovních listů, které získávají stále větší oblibu, ale především jsou velmi praktické. Upozornila také na nutnost citací i na pracovních listech. Velkou diskusi

vyvolala slovy, že *není nutné stále dětem připomínat, že jsou informačně vzdělávány*.

Pracovní skupinu **Knihovny – zdroje informací**, která se věnuje žákům 2. stupně základních škol, představila **Zuzana Hájková**. Obecný cíl lekcí: děti by měly umět najít potřebnou informaci kombinací různých zdrojů, z nalezeného vyvodit závěr, který umí obhájit a zdůvodnit. Bouřlivou debatu vyvolala otázka, zda zveřejňovat a sdílet vzorové lekce mezi knihovnami. Účastníci se shodli na názoru, že není možné „automaticky“ převzít hotovou lekci, je nutno vzít v potaz místní podmínky, reakce žáků i možnosti knihovny.

Třetí pracovní skupinu – **Informační zdroje – tištěné, elektronické, audiovizuální**, která je zaměřena na studenty středních škol, představila **Jana Leparová** z Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě. Prezentovala obsahové zaměření jednotlivých připravovaných modulů. Základními tématy jsou znalost obecných pravidel formulace dotazu, primární dokumenty a orientace v nich, sekundární zdroje, knihovna jako partner, plagiátorství a znalost citování požitých zdrojů. Upozornila také na materiály některých vysokoškolských knihoven, které jsou příkladem kvalitního zpracování jednotlivých tematických okruhů.

Po těchto úvodních vystoupeních následovaly praktické workshopy, ve kterých si účastníci vyměnili názory a poznatky z praxe. Z diskuse vzešel námět, aby příští ročník byl více zaměřen na praktické ukázky informačního vzdělávání pro všechny věkové skupiny. Po shrnutí práce jednotlivých skupin seminář závěrečným slovem zhodnotila Veronika Peslerová, která poděkovala přednášejícím za užitečné nápady a podněty. Prezentace a materiály ze semináře jsou vystaveny na webu SDRUKu.¹

Fotografie viz: <http://www.svkos.cz/sdruk/odborne-sekce/sekce-pro-informacni-vzdelavani-uzivatele/fotogalerie/seminar-informacni-vzdelavani-uzivatele-ve-verejnych-knihovnach-2012/>

Jana Leparová

¹ Seminář Informační vzdělávání uživatelů ve veřejných knihovnách 2012 [online]. [cit 2012-08-13]. Dostupné z: <http://www.svkos.cz/sdruk/odborne-sekce/sekce-pro-informacni-vzdelavani-uzivatele/clanek/seminar-informacni-vzdelavani-uzivatele-ve-verejnych-knihovnach-2012/>.

Jak ten čas letí, aneb Knihovna rakouské literatury ve Znojmě slaví 20 let existence

Před časem vyšel v tomto časopise článek o znojemské Knihovně rakouské literatury s názvem „Austriaka ve Znojmě“. Napsala ho tehdejší ředitelka Městské knihovny Znojmo paní Mgr. Marie Kratochvilová (Duha č. 3/1992, str. 24) a popisuje v něm náročná jednání, která předcházela vzniku tohoto oddělení, a také jeho slavnostní otevření. Ono se řekne před časem... – vždyť už je to rovných 20 let! Tak dlouho již slouží Knihovna rakouské literatury svým čtenářům!

O vzniku rakouské knihovny ve Znojmě se začalo jednat již v roce 1991. První kontakt s rakouským ministerstvem zahraničí zprostředkoval dnes již zesnulý rakouský spisovatel a dramatik Mag. Norbert Silberbauer, který v té době vyučoval na znojemském

gymnáziu. Dalšími jednajícími byli např. Wera Zelenka a Dr. Bernhard Stillfried z rakouského spolkového ministerstva zahraničí, Dr. Ilona Slawinski z Rakouského institutu pro východní a jihovýchodní Evropu a samozřejmě ředitelka Městské knihovny Znojmo (tehdy ještě Okresní knihovny) Marie Kratochvilová. Podmínkou vzniku knihovny byla samostatná místnost a volný výběr knih – což byl požadavek na českou stranu. Rakouská strana slíbila zajistit fond knihovny a jeho pravidelné doplňování.

Ke slavnostnímu otevření Knihovny rakouské literatury došlo 6. června 1992 za účasti představitelů rakouské i české strany. Mezi hosty byl např. zemský hejtman Dolního Rakouska Siegfried Ludwig, rakouský

Knihovna rakouské literatury

velvyslanec v České republice Karl Peterlik, kulturní rada rakouského velvyslanectví v Praze Dr. Valentin Inzko, starosta města Znojma Jan Hart, přednosta Okresního úřadu ve Znojmě Ing. Vlastimil Pospíchal a mnoho dalších.

Znojemská rakouská knihovna není v České republice jediná, podobných knihoven je u nás celkem sedm, a to v Brně, Českých Budějovicích, Liberci, Olomouci, Opavě, Plzni a ve Znojmě. Ta znojemská je výjimečná tím, že je jako jediná součástí pouze městské a nikoli státní či univerzitní knihovny. Po dohodě s rakouskou stranou získala český oficiální název Knihovna rakouské literatury, německy je to, stejně jako u ostatních rakouských knihoven, Österreich-Bibliothek.

Projekt rakouských knihoven je založen na spolupráci rakouského spolkového ministerstva zahraničních věcí (dříve Bundesministerium für auswärtige Angelegenheiten, nyní Bundesministerium für europäische und internationale Angelegenheiten) s hostující organizací, tj. knihovnou nebo univerzitou. Do současné doby (tj. k 1. 4. 2012) existuje ve 28 zemích střední, jižní a východní Evropy již 61 rakouských knihoven a jejich počet se neustále zvyšuje

(viz: www.oesterreich-bibliotheken.at). Hlavním úkolem těchto knihoven je poskytnout široké veřejnosti informace o historii i současnosti Rakouska a o jeho kultuře a to prostřednictvím knih, periodik a jiných materiálů.

Knihovna rakouské literatury buduje speciální fond austriak a informační aparát austriak, poskytuje absenční i prezenční výpůjční služby, specializované bibliograficko-informační služby se zaměřením na Rakousko, pořádá autorská čtení a různé přednášky, provádí exkurze pro studenty, vydává biografické materiály o rakouských spisovatelích. V roce 2004 jsme přijali nabídku rakouské strany, aby byl fond KRL obohacen o knihy o Lichtenštejnsku. Ty jsou vyčleněny na samostatném regále. Nákup nových knih, CD ap., zabezpečuje po finanční stránce rakouské ministerstvo zahraničních věcí, objednávku je možné vyřídít jednou ročně. Knihovní jednotky jsou majetkem rakouského státu a knihovna zprostředkovává jejich další půjčování. Počáteční fond KRL tvořilo 2 419 svazků knih, nyní je to 6 824 knihovních jednotek (k 31. 12. 2011), z toho 6 541 knih, 153 audiokazet a CD, 12 CD-ROMů, 15 DVD a 103 videokazet. Během své existence byla KRL několikrát

Zleva Mag. Natascha Grilj, LAbg. Marianne Lembacher, Irena Ráček, Věra Mašková, Reg. Rät. Christine Dollinger

přestěhována do větších a lépe vyhovujících místností. Jen pro lepší představivost: při otevření knihovny zabíral její fond devět regálů, nyní je jich 33!

A když už jsme u těch čísel – velmi zajímavé je číselné vyjádření činnosti tohoto oddělení.

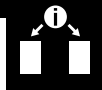
V Knihovně rakouské literatury bylo zorganizováno dvanáct přednášek na nejrůznější témata (za pozornost stojí např. literární pásma české herečky Zdenky Procházkové, která často vystupovala též v Rakousku a Německu, přednáška o vídeňské architektuře Dipl. Ing. Dr. Georgeacopol-Winischhofer nebo prezentace knihy Dr. Margot Kepřtové “Německo-česká konverzace”), ze svých děl četlo patnáct rakouských spisovatelů (jmenujme alespoň Marianne Gruber, Jutta Treiber, Dietmara Griesera, Lotte Ingrisch, Elisabeth Hauer, Alfreda Komarka, Renate Welsh, Norberta Silberbauera nebo německy píšící autory českého původu Milana Ráčka a Michaela Stavariče), byla inscenována čtyři divadelní pásma (např. úžasné vystoupení zpěvačky a herečky Gundy König), uskutečnily se tři akce pro děti, byly promítнутy čtyři filmy, čtenáři zhlédli 15 výstavek knih, proběhlo 61 exkurzí, bylo vydáno 22 obsáhlých faktografických materiálů o rakouských spisovatelích (např. o Raineru Mariovi Rilke, Ödön von Horváthovi, Leo Perutzovi, Franzu Kafkovi, Ilse Tielsch, Hugo von Hofmannsthalovi, Stefanu Zweigovi, Arthuru Schnitzlerovi, Simonu Wiesenthalovi aj.) vzniklo čtrnáct informačních letáků, byly uspořádány tři velké výstavy (např. fotografie Franze Goësse “Praha 1968”), knihovna spolupracovala při organizaci tří sympozií a byla 5x nápomocna při průběhu Letní prázdninové školy literárního překladu pro germanisty a bohemisty. K významným událostem patří návštěva rakouského velvyslance pana Dr. Petera Niesnera v roce 1994 a v roce 2010 návštěva germanistů a knihovníků z rakouských knihoven z jižní a východní Evropy pod vedením Dr. Ilony Slawinsky. Zmíňme ale také jednu dlouho plánovanou akci, která se nezdařila – jednalo se o čtení rakouské spisovatelky Ilse Tielsch, rodačky z Hustopečí, které se mělo konat u příležitosti jejích 80. narozenin, ale z důvodu její náhlé a bohužel dlouhodobé nemoci, se neuskutečnilo. Paní Tielsch se však alespoň spolu s manželem zúčastnila oslav 20. výročí založení Knihovny rakouské literatury.

Stěžejním bodem oslav byla kromě Dne otevřených dveří v rakouské knihovně vernisáž výstavy rakouské

umělkyně slovenského původu Ireny Ráček s názvem “Hliněná díla – Erdwerke”, která se konala 9. 5. 2012 v Galerii Domu porozumění. Zahájila ji ředitelka Městské knihovny Znojmo paní Věra Mašková a pozdravila četné zúčastněné hosty, mezi jinými poslankyni rakouského parlamentu paní Marianne Lembacher, paní vládní radou Christine Dollinger, ředitelku Rakouského kulturního fóra v Praze a kulturní radovou rakouského velvyslanectví paní Mag. Nataschu Grilj a ředitelku Masarykova muzea v Hodoníně paní Mgr. Irenu Chovančkovou. Ta přiblížila osobnost výtvarnice Ireny Ráček, jež žije spolu se svým manželem, německy píšícím spisovatelem českého původu Milanem Ráčkem, v rakouské obci Sitzendorf, nedaleko českých hranic. Má zde výtvarný ateliér, kde tvoří nejen svá díla, ale pořádá zde i výtvarné semináře pod názvem “Malování barvami Země a díla s přírodními materiály”, což je přeshraniční projekt, který se zabývá půdou, zemí i hlinou jako důležitými přírodními zdroji, základním místem společné minulosti i uměleckým materiálem.

Se svými projevy vystoupili též někteří pozvaní hosté: o důležitosti přeshraniční spolupráce pohovořila např. paní Mag. Natascha Grilj i paní poslankyně Marianne Lembacher. Paní vládní radová Christine Dollinger, která má v kompetenci rakouské knihovny v zahraničí, zdůraznila důležitost role rakouských knihoven, které působí jako regionální kontaktní a zprostředkovací kulturní centra velkého významu. Zdůraznila činnost Knihovny rakouské literatury ve Znojmě, poděkovala paní Věře Dvořákové za její dvacetiletou práci v tomto oddělení a připomněla, že za významný podíl na vzniku této knihovny byla roku 2009 oceněna paní Mgr. Marie Kratovilová a to Stříbrným vyznamenáním za zásluhy pro Dolní Rakousko, které jí předal dolnorakouský zemský hejtmán Erwin Pröll.

Všechny projevy byly simultánně tlumočeny, což přispělo ke spokojenosti přítomných českých i rakouských hostů. Hlubkou kulturního zážitku podpořilo vystoupení vokální skupiny Mosty i připravené pohoštění. Výstava byla otevřena celý měsíc a návštěvníkům zde byla k dispozici též brožura, shrnující činnost Knihovny rakouské literatury.

Digitální knihovna pro zpřístupnění dat z výzkumu osobních knihoven významných českých osobností

V březnu tohoto roku proběhlo na půdě Národní technické knihovny v Praze slavnostní uvedení knihy Osobní knihovna Karla Čapka vydané vydavatelstvím Vysoké školy chemicko-technologické v Praze.

Monografie je prvním svazkem chystané edice Osobní knihovny a výsledkem navazujícím na projekt realizovaný Ústavem informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a financovaný z grantu Ministerstva kultury ČR. Projekt se věnoval vývoji moderních nástrojů zpřístupnění dat z výzkumu osobních knihovnických fondů a tvorbě platformy pro sběr a zpřístupnění dat o tomto segmentu kulturního dědictví v ČR. V následujícím článku bude popsán kontext vzniku projektu, jeho výsledky a plány do budoucna.

Projekt reagoval na absenci moderního nástroje pro zpřístupnění informací o vzácných sbírkách osobních knihoven jak ve světovém tak především v českém prostředí. V době, kdy běžný uživatel hledá informace především v prostředí internetu, jsou informace o těchto sbírkách skryty v interní dokumentaci knihovnických a sbírkových institucí spolu s vzácnými fondy. Tyto fondy coby památky na své původní majitele jsou součástí kulturního dědictví i zdrojem nových zjištění. Obsahují exempláře nesoucí dedikace, přípisky, kresby a vložené dokumenty a svým obsahem mohou předložit události života, tvůrčí i osobní zraní majitele, jeho literární a kulturní preference i způsob jeho čtenářství.

Nežádka již fragmenty původních knižních sbírek se nacházejí ve fondech českých univerzitních, veřejných a muzejních knihoven. Největší množství se nachází ve fondech Knihovny Národního muzea, Památníku národního písemnictví a Národní knihovny ČR. Každá z prvních dvou zmiňovaných knihoven vlastní více než 70 sbírek tohoto obsahu. Fondy osobních

knihoven vlastní také Moravská zemská knihovna, Studijní a vědecká knihovna v Plzni, Muzeum Českého ráje v Turnově, Muzeum Komenského v Přerově, Podještědské muzeum v Českém Dubu a další instituce. Informace o těchto sbírkách zveřejňuje však jen několik z nich. V jejich popředí stojí Památník národního písemnictví, který individualizované exempláře, jejich příslušnost ke sbírce a vzácné prvky v nich zohledňuje ve svém elektronickém katalogu, Studijní a vědecká knihovna v Plzni a Moravská zemská knihovna, které na svých stránkách informují o fondech osobních knihoven uchovávaných ve svém fondu. Jedná se pouze o základní informace, jejich výskyt je však i tak ojedinělý. O fondech a fragmentech sbírek uložených v soukromých rukou pochopitelně odborná a široká veřejnost nemá žádné informace.

Proto se tvůrci a řešitelé projektu rozhodli vytvořit digitální knihovnu určenou pro fixování, uchování a široké zpřístupnění dat o osobních knihovnách a dat plynoucích z jejich výzkumu. V situaci, kdy neexistoval podobný nástroj a informovanost o existenci osobních knihovnických fondů byla velmi malá, si dali za cíl položit základy první takto specializované digitální knihovny, jejíž uživatelské rozhraní bude centralizovat informace o těchto fondech na území ČR. Obsahovým základem této digitální knihovny jsou v první řadě obrazová i textová data pocházející z „knižopisného“ zpracování několika sbírek známých českých osobností dále popsaných.

Pro účely tvorby digitální knihovny byl upraven redakční systém Hyperion, používaný např. pro redakci webových stránek Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze, webových stránek Průvodce informacemi o vědě a výzkumu www.veda.cz nebo stránek InfoScience Praha www.infoscience.cz.

Abyste byla zajištěna udržitelnost projektu, především dlouhodobé uchování v rámci projektu vytvořeného digitálního obsahu, byly implementovány metadataové standardy vyvinuté Library of Congress, které zajišťují popis, udržení struktury digitálních dokumentů a jejich komunikaci. Pro popisná data byl zvolen formát MODS (Metadata Object Description Schema), který se ukázal být vhodný pro potřebu projektu především díky vysoké granularitě popisných prvků. Při tvorbě skupiny prvků pro zápis administrativních, resp. technických metadat využili řešitelé projektu sadu prvků vytvořenou pro partnery uchováající svá digitální data v digitální knihovně Kramerius (dokument vytvořil pro tento účel Mgr. Jan Hutař). Tato sada byla následně doplněna o další prvky schématu PREMIS (Preservation Metadata), z něhož sama vychází. Mezi výsledně stanovené prvky technických metadat byly doplněny prvky schématu MIX (NISO Metadata for Images in XML Schéma/Technical Metadata for Digital Still Images Standard) popisující přístroje, s jejichž pomocí byly digitální kopie vytvořeny a informace týkající se rozměrů těchto kopií. Pro popis právních informací bylo použito schématu METS Rights. Obsah je navíc chráněn i licencí Creative Commons.

Pro zajištění konzistence digitálních objektů a jejich snadnou komunikovatelnost v případě jejich sdílení nebo začlenění do širších aktivit zaštiťujících zpřístupňování kulturního dědictví v prostředí internetu byl implementován kontejnerový formát METS (Metadata Encoding and Transmission Standard).

V rámci uživatelského rozhraní nazvaného „Knihovny českých osobností“ umístěného na adrese www.osobniknihovny.cz jsou uživatelům přístupny informace o osobním knižním fondu Jaroslava Ježka, z něhož řešitelé excerpovali a zachytili v soupisu a prostřednictvím digitálních kopií podpisy, dedikace a poznámky nalezené ve 200 svazcích; osobní knihovně Mikoláše Alše, v níž jsou badatelsky cenné především nalezené kresby; osobní knihovně Karla Čapka, jejíž téměř dvoutisícisvazkový fond je zajímavým doplněním Čapkova díla a osobnosti; fragmentu osobní knihovny Zdeňka Fibicha uloženém v knihovně Ústavu hudební vědy FF UK v Praze a částech osobní knihovny Boženy

Němcové a K. Havlíčka Borovského, z nichž se pomocí dochovaných pramenů podařilo do této doby dohledat pouze několik svazků.

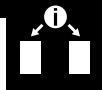
Dlouhodobá archivace všech obrazových digitálních souborů a metadat je zajištěna díky jejich umístění do Univerzitního digitálního repozitáře Univerzity Karlovy, kam byl digitální obsah ze šesti hlavních osobních knihoven importován na jaře 2009.

Vedle výše uvedených „hlavních“ sbírek jsou uživateli formou hesel k dispozici informace o dalších dvou stech dochovaných knihovnách či jejich fragmentech na území České republiky a okrajově mimo ČR. Tvorbě těchto informací byla přidána hodnotou projektu, nejednalo se tedy o informace shromážděné pomocí systematického výzkumu, ale pomocí publikované literatury a zkušeností řešitelů projektu. Do budoucna se však uvažuje o systematickém sběru dat.

Strukturovaný seznam těchto dalších knihoven je doplněn geografickým rozdělením hesel, které bylo na konci roku 2011 doplněno o interaktivní zobrazení na základě řešení Google Maps.

Finanční podpora projektu samotného byla skončena s plánovaným ukončením projektu. Vytvořená digitální knihovna bude však dále rozšiřována. Řešitelé projektu se v současnosti věnují zpracování dat získaných z výzkumu osobní knihovny nositele Nobelovy ceny prof. Jaroslava Heyrovského. Prezentace digitálních kopií individualizovaných exemplářů ze svých sbírek v rozhraní webu osobních knihoven se bude účastnit také Knihovna Národního archivu v Praze. Díky jednoduché administraci v redakčním systému Hyperion je spolupráce ze strany dalších institucí, které by projevíly zájem o umístění informací o osobních knihovnách ve svých sbírkách formou jednoduchého hesla či širších informací, otevřena.

Návazným „analogovým“ výsledkem projektu je v úvodu zmíněná edice Osobních knihoven. Obsah prvního svazku vychází ze zpracování osobní knihovny Karla Čapka, která, umístěna v rukou Čapkových potomků, není přístupna veřejnosti. Formou bohatě ilustrovaného komentovaného katalogu knihovny je čtenářům předkládán obraz Čapkovy knihovny, jak byla zachována v roce svého zpracování, tj. 2008. Katalog

je doplněn statí o čtenářství Karla Čapka a celkovou charakteristikou fondu.

Již v současné době vzniká druhý svazek edice věnovaný osobní knihovně Jaroslava Ježka, která bude čtenáři prezentována opět prostřednictvím katalogu s ilustrativními fotografiemi významných individualizujících prvků a rozsáhlou statí upozorňující na známé i nově zjištěné prameny. Publikace bude doplněna výňatky z Ježkových dopisů a článků, stručným životopisem a výčtem děl.

Tematika výzkumu osobních knihoven je oblastí nepřilíši rozvíjenou, však velice obsahově zajímavou.

Popsaný projekt by měl napomoci zájmu badatelů i pamětových institucí samotných o sbírky, jejichž potenciál často čeká teprve na své objevení.

Blanka Vorlíčková

Linky:

Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze – <http://uisk.ff.cuni.cz/>

www.veda.cz – <http://www.veda.cz/>

www.infoscience.cz – <http://www.infoscience.cz/>

www.osobniknihovny.cz – <http://www.osobniknihovny.cz/>

Univerzitního digitálního repozitáře Univerzity Karlovy –

http://digitool.lis.cuni.cz/R/07ERFESSLHXEDCTV3H9VB55JHLP6SUGJD7LXQ215XXI91BR5AE-00345?RN=918669266&pds_handle=GUEST

Představujeme vysokoškolské knihovny

Knihovny Vysokého učení technického v Brně

Vysoké učení technické je nejstarší českou vysokou školou na Moravě. Její založení se datuje do roku 1899, kdy císař František Josef I. podepsal dekret o zřízení c. k. české vysoké školy technické v Brně. Univerzita začínala se čtyřmi profesory a 47 posluchači a po více než 110 letech dospěla do pozice mezinárodně uznávané vzdělávací instituce, která nabízí současné špičkové vědecké a odborné znalosti na osmi fakultách a třech vysokoškolských ústavech v široké škále oborů od technických, přírodovědných, přes ekonomické až po umělecké.

Již v srpnu roku 1900 bylo ministerským výnosem potvrzeno zřízení samostatné všeobecné technické knihovny pro učitele. Byla umístěna na Jaselské ulici, kde sídlila do roku 1911, kdy byla přestěhována na Veveří 95 (zde sídlí dnešní Fakulta stavební). Ve fondu měla 12 373 svazků. V roce 1945 získala status Ústřední knihovny vysoké školy, ale následně byla odtržena a přejmenována na Státní technickou knihovnu. V roce 1960 vzniklo Knihovni středisko (Starobrněnská 8), které od roku 1964 koordinovalo 62 katedrových knihoven, rozmístěných na 18

různých místech po celém Brně. V devadesátých letech byly ústavní fondy postupně centralizovány do nově vznikajících fakultních knihoven (informačních center), jejichž podoba se ustálila do současného stavu:

- Knihovna Fakulty architektury VUT v Brně,
- Knihovnické informační centrum FAST,
- Knihovna Fakulty výtvarných umění,
- Areálová knihovna FEKT,
- Knihovna Fakulty chemické VUT v Brně,
- Knihovna Fakulty informačních technologií,
- Útvar vědeckých informací (knihovna) FP VUT,
- Areálová knihovna Fakulty strojního inženýrství

Vysokoškolským ústavům a nefakultním součástí zajišťuje knihovnicko-informační služby Ústřední knihovna. Ta zároveň vystupuje jako metodické pracoviště, zajišťuje správu knihovnických systémů a centrální akvizici elektronických informačních zdrojů.

V průběhu posledních několika let se knihovny musely vypořádat s mohutným rozvojem informačních technologií i nárůstem počtu uživatelů, což

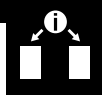
Knihovna Fakulty informačních technologií

s sebou přineslo nutnost přizpůsobit nabízené služby, ale i úpravu svých nevyhovujících prostor. V letech 2002–2003 bylo rekonstruováno Knihovnické informační centrum FAST – došlo zde k výraznému rozšíření studijních prostor na celkový počet 280 studijních míst a 70 míst s počítači. V roce 2007 byla dokončena rekonstrukce areálu Fakulty informačních technologií včetně moderní a prostorné knihovny. Během prázdnin 2008 byla kompletně rekonstruována studovna a pracovní zázemí zaměstnanců knihovny Fakulty strojního inženýrství. Přestavba zvýšila kapacitu studovny na 125 míst, nové řešení prostoru přineslo především zrychlení výpůjčních služeb. Přestavba interiéru knihovny proběhla v létě 2011 také na Fakultě podnikatelské, kde se zvýšila kapacita studijních míst na 56.

Služby

Knihovny VUT v Brně poskytují své služby více než 24 tisícům studentů, přes 1300 vědeckým a akademickým pracovníkům, stovkám zaměstnanců, studentům celoživotního vzdělávání a zahraničním studentům a v neposlední řadě též zájemcům z řad odborné veřejnosti.

Základní činností je zpracovávání, uchovávání a zpřístupňování knihovního fondu, který knihovny budují na základě požadavků na podporu studijních oborů a vědecko-výzkumných záměrů fakult. K zajištění těchto služeb je od roku 2003 využíván knihovní systém Aleph500. Systém je provozován v základní konfiguraci (Katalogizace, Výpůjčky, Akvizice, Web OPAC, AlephADM). Rozsah fondu je přibližně 240 tisíc

knihovních jednotek. Knihovny dohromady odebírají kolem 600 titulů domácích a zahraničních periodik. Za rok 2011 přibýlo do knihoven více než 16 tisíc jednotek a bylo realizováno přes 130 tisíc výpůjček (14 tisíce čtenářů).

Elektronické informační zdroje

Uživatelé z VUT v Brně mají přístup do několika desítek oborových i multioborových informačních zdrojů a databází. Přístup k nejdůležitějším zdrojům, který je zajištěn na základě účasti VUT v Brně v národních i oborových konsorciích, koordinuje Ústřední knihovna. Mezi hlavní zdroje patří především Web of Science, Scopus, ScienceDirect, Wiley Online Library a SpringerLink. Jako další jsou přístupné ProQuest Central, ACM Digital Library, Knovel, IEEE Xplore, IOP Publishing, Reaxys, EBSCO, GMID a další.

Některé specificky zaměřené databáze si fakulty zajišťují samy. Jedná se např. o databáze Amadeus a Emerald pro Fakultu podnikatelskou, Scientific.Net pro Fakultu strojního inženýrství či ACS pro Fakultu chemickou.

Elektronické informační zdroje jsou přístupné 24hodin denně 7 dnů v týdnu. Přístup je zajištěn z počítačové sítě univerzity, lze využít i vzdálený přístup přes VPN, EZ Proxy či Shibboleth.

Informační vzdělávání

V roce 2006 byla založena pracovní skupina, která se zabývala zkvalitněním, v té době již nevyhovující, knihovnické výuky. Výsledkem její činnosti se stal plně distanční e-learningový kurz pro studenty prvních ročníků, který je v současné době nedílnou součástí knihovnických služeb na VUT. Za šest let

Studovna knihovny Stavební fakulty VUT

své existence se postupně vyvíjel dle aktuálních trendů v oblasti informačního vzdělávání. Kurz je přístupný prostřednictvím systému Moodle; v současné době je provozováno sedm samostatných kurzů uzpůsobených pro potřeby jednotlivých fakult, které každoročně úspěšně absolvuje více než dva a půl tisíce studentů.

V průběhu roku na všech fakultách probíhají další kurzy, přednášky a workshopy zaměřené různými směry a zahrnují témata od základních dovedností a znalostí o fakultní knihovně, přes práci s EI2, citace dle ISO690 a podobné. Dalším krokem ke zlepšení informační gramotnosti uživatelů je e-learningový kurz o problematice bibliografických citací pro studenty doktorandských studií, jehož pilotní provoz je naplánován na nový akademický rok.

Knihovny VUT se snaží svým uživatelům vyjít maximálně vstříc a jedním z ožehavých témat mezi studenty končících ročníků je citování dle normy ISO690. Pracovníci Ústřední knihovny se ve spolupráci s tvůrci portálu citace.com podíleli na vývoji citačního manažeru Citace PRO. Jde o český on-line systém, který jako vůbec první systém plně podporuje novou normu ČSN ISO 690, kromě toho umožňuje vytváření citací v dalších světově nejvíce používaných citačních stylech, např. Chicago, Harvard, MLA, IEEE, CSE. Bibliografický záznam lze vytvořit jednoduchým vyplněním formuláře nebo automaticky vygenerovat zadáním ISBN, ISSN či DOI. Velkou výhodou je také možnost přímého importu z knihovního katalogu či z databáze EBSCO. Zprovoznění manažeru se setkalo s velmi pozitivním ohlasem, za první dva měsíce se zaregistrovalo přes 500 uživatelů.

Digitální knihovna a Open Access přístup

Digitální knihovna Vysokého učení technického v Brně vznikla jako centrální repozitář dokumentů vznikajících na VUT, jehož prostřednictvím je možno

tyto dokumenty shromažďovat, uchovávat a především je zpětně vyhledávat. Záměrem je, aby Digitální knihovna VUT v Brně obsahovala co nejširší škálu elektronických dokumentů z celého VUT v Brně. Největší sbírkou v Digitální knihovně jsou vysokoškolské kvalifikační práce, dále je to archiv časopisu Události, teze dizertačních prací a habilitačních prací a inaugurační přednášky. V současné době je řešena otázka zveřejňování publikační činnosti vědecko-výzkumných pracovníků.

S touto aktivitou úzce souvisí problematika Open Access. V roce 2010 se Ústřední knihovna poprvé připojila k iniciativě Asociace knihoven vysokých škol ČR podporující publikování vědeckých článků v režimu Open Access. Jednou z prvních společných akcí byla účast na Open Access Week – celosvětové akci na podporu otevřeného přístupu. Od té doby se naše síly zaměřují tímto směrem a snažíme se o prosazení Open Access přístupu na VUT v Brně.

Závěrem

Za knihovnami VUT v Brně stojí dlouholetá tradice a silná instituce a na jejich fungování se podílí téměř padesát knihovníků. Snažíme se, abychom svým uživatelům byli všestrannou oporou na cestě za studiem nebo při výkonu jejich pracovní činnosti.

Knihovny VUT v Brně se prezentují prostřednictvím Portálu knihoven. Na jednom místě jsou zde shromážděny informace o všech fakultních knihovnách a službách, které zajišťují, přístup ke knihovním systémům (online katalog, digitální knihovna, citační manažer) a návody na jejich používání (www.vutbr.cz/knihovny).

Přijměte pozvání do našich knihoven, ať už jako kolegové na exkurzi a přátelské posezení nad výměnou zkušeností, nebo jako naši uživatelé z řad odborné veřejnosti. O naše zkušenosti a znalosti se s Vámi rádi podělíme.

O průmyslově právních informacích nejen v Moravské zemské knihovně

Současná MZK se začala věnovat problematice průmyslového vlastnictví budováním sbírky patentové literatury už ve svých počátcích na půdě Knihovny České vysoké školy technické v Brně (oficiální vznik v r. 1900). Tyto snahy pokračovaly i po r. 1919, kdy byl zřízen Patentní úřad v Praze. Tehdejší Státní technická knihovna v Brně započala s budováním fondu československých udělených patentů, kupovaly se také zahraniční patentové věstníky.

Od 1. 7. 2002 patří MZK do sítě center **PATLIB** (Patent Library). Jedná se o síť tzv. patentových knihoven, které působí v členských zemích Evropské patentové organizace a kterou podporuje Evropský patentový úřad prostřednictvím národních úřadů průmyslového vlastnictví. V současné době pracuje v Evropě asi 320 PATLIB center, z toho v ČR najdete 10 těchto středisek. Centra PATLIB působí při institucích různého charakteru, např. při veřejných knihovnách, univerzitách, obchodních komorách či dalších organizacích podporujících vědu a podnikání. Prvořadým úkolem PATLIB center je poskytovat informační služby z oblasti průmyslového vlastnictví v regionu, rozsah a obsah činností tzv. patentových knihoven je dobrovolný. Některá střediska PATLIB v zahraničí nabízejí služby na komerčním základě a vykonávají činnosti, které jsou v ČR záležitostí patentových zástupců, např. zastupování před Úřadem průmyslového vlastnictví v Praze a v soudních sporech.

Průmyslově právní informace jsou v Moravské zemské knihovně v Brně záležitostí **úseku firemních a obchodních informací**, který zajišťuje spolu s některými pracovníky oddělení informačních služeb provoz studovny přírodních a technických věd v 6. poschodí, kde také najdete literaturu z příslušné oblasti. Služba zajišťuje přístup k československým a českým národním uděleným patentům v papírové podobě, poradí

zájemcům, kde mohou hledat informace z oblasti řízení před patentovými úřady, najde patentové dokumenty, ochranné známky či průmyslové vzory v příslušných databázích a ukáže tyto databáze návštěvníkům. PATLIB centrum při MZK v Brně nenahrazuje činnost členů Komory patentových zástupců ani České advokátní komory, neposkytuje informace právního charakteru, nenabízí klientům poradenství v jednání ani zastupování před úřady průmyslového vlastnictví.

Od r. 2008 připravuje úsek tři **výstavy přírůstků českých udělených národních patentů** ročně. Patentové spisy v papírové podobě jsou vždy vystaveny po dobu dvou týdnů na galerii ve studovně v 7. poschodí. Jsou uspořádány podle Mezinárodního patentového třídění. Návštěvníci si mohou vystavené patenty prolistovat a okopírovat. V r. 2012 jsme se zkusili pustit ještě do dvou **specializovaných výstav papírových patentů**, na nichž si lze prohlédnout i zahraniční patentové přihlášky či udělené patenty. V září proběhla v rámci doprovodných aktivit k Festivalu vědy výstava **„Patenty k neuvěření“**, na které si návštěvníci mohli prolistovat či okopírovat komické či absurdní patenty. Tato výstava měla kladný ohlas u uživatelů, takže ji za několik let máme v úmyslu zopakovat. V listopadu 2012 probíhá v rámci Týdne vědy a techniky na stejném místě výstava **„Patenty, které dobyly svět“**. Návštěvníci zde mají k nahlédnutí převážně zahraniční patenty, které výrazně ovlivnily rozvoj techniky i každodenní život obyčejných lidí. Jsou zde např. patenty A. G. Bella, T. A. Edisona, N. Tesly, O. Wichterleho či A. Holého. Nechybí zde ani patent suchého zipu či elektrické cigarety. Dle reakcí návštěvníků se rozhodneme, zda se pustíme do přípravy těchto specializovaných patentových výstav i v příštím roce.

PATLIB centrum při MZK v Brně se dostalo do povědomí knihovníků a informačních pracovníků především

pořádáním **vzdělávacích akcí z oblasti průmyslového vlastnictví**. První seminář z oblasti průmyslového vlastnictví na půdě MZK se konal 28. listopadu 2001. Po této obecně zaměřené akci jsme uspořádali několik školení na vyhledávání v databázích ochranných známek, později jsme organizovali akce na vyhledávání v databázích patentů a průmyslových vzorů. Kladný ohlas u návštěvníků našla i školení na zdroje průmyslově právních informací, patentové databáze asijských zemí a USA.

V letech 2001 až 2011 se uskutečnilo v budově MZK 46 vzdělávacích akcí z oblasti průmyslového vlastnictví, kterými prošel celkem 1 091 účastník. 45 školení vedli pracovníci Úřadu průmyslového vlastnictví, kterému velmi děkujeme za výbornou spolupráci. Školení probíhají většinou v počítačové učebně, aby si návštěvníci mohli na jednoduchých příkladech prakticky vyzkoušet jednotlivé databáze. Složení účastníků vzdělávacích akcí z oblasti průmyslového vlastnictví bývá pestré. Nejpočetnější skupinu tvoří vždy zaměstnanci, pedagogové a studenti z brněnských vysokých škol, zejména doktorandi. Následují pak pracovníci z výzkumných a zkušebních ústavů patentových kanceláří a knihovníci. V minulých letech navštěvovali školení v MZK také zaměstnanci Policie ČR a České obchodní inspekce. Od samých počátků se snažíme upoutat pozornost firem. Přes velký počet rozeslaných pozvánek e-mailem není podíl pracovníků z podniků na školeních v MZK vysoký (asi 1 – 3 lidé z 19 – 27 účastníků). V posledních dvou letech se vlivem ekonomické krize ještě snížil počet účastníků z obchodních společností. Tušíme, že důvodem je restrukturalizace a úsporná opatření, která nyní zasahují nejen obchodní společnosti. Obtížné se nám daří oslovovat soukromé podnikatele. Doufáme, že zájem podnikatelů a firem o problematiku průmyslového vlastnictví v budoucnosti stoupne při nutnosti hledat nový výrobní program a východiska z krize.

Program vzdělávacích akcí obměňujeme a snažíme se upozornit na novinky ve sféře průmyslově právních informací. V posledních dvou letech proběhly v mnoha databázích z oblasti průmyslového vlastnictví četné změny včetně proslulého **Espacenetu**,

který zpřístupňuje bezplatně na svém webu Evropský patentový úřad od r. 1998. Provozovatel přišel na jaře 2011 nejen s novou grafickou úpravou a změnou písmene „@“ na „a“ v názvu systému (nyní „Espacenet“, nikoliv „Esp@cenet“), ale zejména nabídl rozšířené vyhledávací možnosti. Espacenet obsahuje v současné době asi 72 milionů patentových dokumentů z více než 90 zemí světa, a to mnohé i v plném textu. Nejstarší patentové spisy v databázi sahají do r. 1836, jedná se o patenty USA. Dotazovací jazyk umožňuje v pokročilé rešeršní masce v databázi evropských patentových přihlášek EP a bázi WIPO (Světová organizace duševního vlastnictví, přihlášky PCT) plnotextové vyhledávání. Zvětšil se počet výrazů, které lze uvést do jednoho vyhledávacího pole ze 4 na 10. V celé rešeršní masce je možné zkombinovat nanejvýš 21 selekční prvek. Espacenet už také umožňuje vyhledávání frází pomocí horních uvozovek a dokonalejší zadání chronologického vymezení dotazu. Od března 2012 by měl fungovat strojový překlad mezi angličtinou a němčinou, francouzštinou, portugalsštinou, španělštinou a švédštinou.

Výrazně se také změnila databáze **PATENTSCOPE**, kterou provozuje Světová organizace duševního vlastnictví. Tento systém zachycuje více než 14 milionů patentových dokumentů, z toho více než 2 miliony jednotek tvoří zveřejněné mezinárodní patentové přihlášky PCT. Databáze obsahuje národní patentové přihlášky z 27 zemí světa, dále pak přihlášky PCT, EPO, LATIPAT a ARIPO. Najdete zde národní patentové přihlášky některých zemí, které nepokrývá Espacenet, např. Jordánska a Hondurasu. K dispozici je tu opět jednoduchá a pokročilá rešeršní maska, vyhledávání kombinací polí (dříve označováno jako strukturované vyhledávání) a vyhledávání patentových dokumentů pomocí cizojazyčných ekvivalentů (CLIR – Cross-Lingual Information Retrieval). Služba CLIR navrhne další jazykové varianty příslušného termínu a vyhledá odpovídající patentové dokumenty, celkem umí pracovat s devíti jazyky. PATENTSCOPE nabízí také nástroj pro automatický překlad názvů a abstraktů mezi angličtinou a francouzštinou a angličtinou a čínštinou. PATENTSCOPE obsahuje také nástroj pro analýzu

výsledného souboru. V r. 2011 byl na školení v MZK představen nový vyhledávací systém ochranných známek **TM View**. Tento nástroj je volně přístupný od dubna 2010. Nyní obsahuje informace o 8,5 milionech ochranných známek. Zachycuje národní ochranné známky 27 členských zemí EU i známky OHIM a WIPO.

Vzdělávací akce v MZK z oblasti průmyslového vlastnictví mají kladný ohlas. Pracovníci hledají

stále nové cesty, jak přitáhnout pozornost odborné veřejnosti k této problematice. Usilují rovněž o větší využívání patentových dokumentů jakožto cenného zdroje informací. Mnohé technické informace nejsou zveřejněny a publikovány jinou cestou než formou patentových dokumentů.

Martina Machátová

recenze

O jazykové kultuře gymnazistů

V odborné monografii (*Květa Rysová, Marie Čechová: Čtení a kultura vyjadřování. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta UJEP, 2011. 208 s. ISBN: 978-80-7414-403-5*) je řešen aktuální problém jazykové způsobilosti adolescentů. Autorky zkoumají komunikační kompetence gymnazistů ve vztahu k aktivnímu čtenářství beletrie, resp. do jaké míry čtenářská zkušenost studentů určuje jejich schopnost respektovat styl beletristického textu v jeho písemné reprodukci. Téma souvisí s didaktikou jak slohu, tak literární výchovy a s problémy adolescentního čtenářství.

Těžištěm obsahu knihy je terénní výzkum Květy Rysové a odborná reflexe jeho výsledků v souvislostech dosavadního poznání dané problematiky, zvláště z aspektů psycholingvistiky, teorie textu a teorie komunikace a vývojové psychologie. Odborná východiska obsahují autorčiny komentující poznámky, jimiž aktualizuje danou problematiku prizmatem svého současného odborného zájmu. Např. v reakci na obecné mínění, že aktivní čtenáři (bez rozdílu věku) mají lepší vyjadřovací schopnosti a lepší obsah i rozsah slovní zásoby, autorka uvádí, že jde jen o předpoklad, který nebyl potvrzen závěry výzkumu, že sice existují studie o stimulaci řeči v preadolescentních obdobích lidského života, ale nikoliv o stimulaci řeči

v adolescenci, že dosud nebyly popsány komunikační dovednosti adolescentů a jak aktivní čtenářství jako předpokládaný determinant jazykové kompetence souvisí s řečovou a vůbec jazykovou úrovní komunikace starších teenagerů.

V tomto smyslu byl vytčen hlavní cíl práce: prověřit předpokládanou souvislost mezi způsobem vyjadřování adolescentů a jejich aktivním čtenářstvím. Jako metoda byl zvolen výzkum prostřednictvím experimentu mezi studenty gymnázia, v němž byly sledovány zvláště výsledky čtenářů, tedy těch, kteří čtou beletrii z vlastní motivace a potřeby aspoň dvakrát měsíčně, a tzv. nečtenářů, kteří kromě povinnosti číst úryvky beletrie v hodinách literární výchovy krásnou literaturu nečtou.

V připravené výzkumné situaci měli respondenti (studenti gymnázia ve Strakonicih a účastníci finále Olympiády v českém jazyce v r. 2009, celkem 491 respondentů) vytvořit několik reprodukcí textu, resp. dvou causerií Františka Nepila *Kůň a švestky* a *Senkrvna* z knihy *Dobré a ještě lepší jítro*, které jednorázově čtenářsky přijali; část respondentů poslechem, část vlastním tichým čtením. Měli co nejpodrobněji a co nejvěrněji jazykovému stylu autora písemně vyjádřit obsah prvního textu; následně

vytvořit reprodukcí stručnou, aniž byla explicitě požadována věrnost Nepilovu stylu. Text druhý, resp. jeho část respondenti měli reprodukovat věrně i co do jeho poetiky a pak v nápodobě causerii v tomto duchu literárně dotvořit, a tak prezentovat úroveň své vnímavosti k jazykové specifičnosti daného uměleckého textu. Bylo – lze předpokládat, že skupina aktivních čtenářů prokáže větší jazykovou vnímavost a schopnost uvědomělé nápodoby autorského stylu než respondenti-nečtenáři.

Vyhodnocení výsledků výzkumu však ukázalo, že **na schopnost respektovat styl beletrie ve vlastní reprodukci a v produkčním dokončení textu nemá rozhodující vliv, jak často respondenti čtou beletrii. Silnější vliv prokázala jejich komplexní zkušenost s jazykem či jazykové nadání. Nejúspěšnějšími respondenty totiž byli finalisté češtinářské olympiády bez ohledu na jejich současné aktivní čtenářství.**

Tento závěr nelze zpochybnit, ale lze mít výhrady k některým postupům v uplatněné metodice výzkumu. Nepilův specifický humorný styl K. Rysová poučeně představila ve zvláštní kapitole, ale stylotvorné kvality určitých jazykových prostředků neklasifikovala co do jejich účinnosti pro autorskou originalitu uměleckého stylu. Je nepochybné, že např. obecné, nespisovné tvary jmen (*velkej*) nebo mluvnost vztážného *co* je pro specifičnost stylu méně relevantní než např. aktualizace frazémů (zlaté české ruce dovedou dělat zázraky na *zlatém českém koleně*) nebo vysoká frekvence deminutiv, i nestandardně tvořených (*melouškovat*, *Angličánek*), nebo dlouhých výřtů. Proto stanovení jakýchkoliv čtyř jazykových prostředků, tj. bez ohledu na jejich konkrétní stylotvornou účinnost, jako měřítka pro dostačující respondentovu akceptaci příznačných rysů Nepilova

stylu lze považovat za měkkou normu s nízkou potencií diferencovat získané výsledky. Dále: v dotazníku zjišťující frekvenci čtenářství byli respondenti tázáni jen na současný stav četby beletrie (adolescent, který čte jedenkrát měsíčně či méně často, byl hodnocen jako nečtenář!). Momentální stav čtenářství nemusí odpovídat skutečné čtenářské kompetenci čtenáře. Domníváme se,

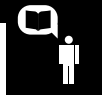
že pro citlivost k literárnímu jazyku a stylu je rozhodující nabytá čtenářská zkušenost (i v dětství), ne současný stav aktivního čtenářství respondenta. Také výsledky dlouhodobého pozorování učitelů českého jazyka na ZŠ a SŠ, kteří uvádějí, že studenti-čtenáři mají lepší vyjadřovací a stylizační schopnosti, se s výsledkem autorčina experimentu neshodují. Pozorování je metoda časosběrná, její závěry nelze přehlížet, i když se dostávají v delší časové lhůtě než výsledky prezentovaného experimentu.

V tomto smyslu výsledky výzkumu komentuje sama

autorka: „...*nechceme v žádném případě význam četby uměleckých textů snižovat*“ (ale) „...*bylo by potřeba v odborné literatuře rozlišit vliv četby... jako výrazného stimulačního faktoru ontogeneze řeči v raných vývojových stádiích a pozdější působení krásné literatury na člověka, které [...] na rozvoj stylizačních dovedností nepůsobí tolik, jak se obecně předpokládá (pravděpodobně spíše spolupůsobí vedle ostatních jazykových podnětů...)*“, s. 150–151.

Obsah knihy *Čtení a kultura vyjadřování* tak stojí proti nedůvodnému mytizování četby beletrie jako jediného prostředku rozvoje vyjadřování. K. Rysová a M. Čechová přispěly svým zkoumáním k lepšímu poznání determinantů a stimulatorů kultivace jazykové komunikace teenagerů.

Jiří Zahrádka: „Divadlo nesmí být lidu komedií“. Leoš Janáček a Národní divadlo v Brně.

Nejnovější odborná publikace, kterou ve své knižnici vydalo Moravské zemské muzeum, se zabývá v poslední době jedním z nejsledovanějších brněnských fenoménů – skladatelem Leošem Janáčkem. (*Zahrádka, Jiří. "Divadlo nesmí být lidu komedií". Leoš Janáček a Národní divadlo v Brně. Brno : Moravské zemské muzeum, 2012. 145 s. ISBN 978-80-7028-385.)* Autor knihy Jiří Zahrádka však tuto osobnost zasazuje do zcela neotřelého a zatím neprobádaného rámce – staví Janáčka do vztahu k českému Národnímu divadlu v Brně v časovém horizontu od počátku vzniku divadla (a částečně i před něj) do skladatelovy smrti (1884–1928).

Z hlediska výběru látky se nabízí myšlenka, že téma knihy je příliš úzce zaměřeno a atraktivní pouze pro malou část čtenářské obce (zejména pro milovníky brněnských reálií a janáčkovské nadšence). Opak je pravdou. Problematika Janáček a Národní divadlo v Brně je v knize rozebrána ze všech stran a do detailu. Text publikace jde do hloubky brněnské kulturní a obecné historie a dotýká se dějin hudby (provozování opery a symfonické hudby) v počátcích emancipace českého kulturního živilu. Přináší tedy zcela nové poznatky nejen v janáčkovském bádání, ale i v dějinách českého Národního divadla, hudební historiografie a kultury v Brně v období konce 19. a počátku 20. stol. Text knihy tedy jistě není jednostranně zacílen. Po obsahové stránce uspokojí publikace jistě nejen zvědavého hudebního laika, ale i v hudebním oboru vzdělaného čtenáře.

Kniha je rozdělena do ucelených kapitol, které postupují v chronologické posloupnosti. První z nich se zabývá archaickým obdobím „před operou v Brně“, a sice vztahem Janáčka k operě ještě před

otevřením samotného českého divadla na Veveří ulici v roce 1884. Troufám si tvrdit, že tato kapitola je jednou z nejzajímavějších z celé knihy. Dotýká se období zcela neznámého a v muzikologické literatuře doposud neprobraného. Zahrádka se zde věnuje mj. divadelním společnostem, které v té době Brno navštěvovaly, místům, kde tyto společnosti vystupovaly (hostince) a jmenuje také kamenná divadla (před vznikem českého divadla pouze německá). Sám Janáček se o operu začal více zajímat částečně během svých vídeňských studií, později v Brně a zajižďel často i do Prahy.

Další kapitola shrnuje Janáčkovu kritickou činnost pro Hudební listy (1884–1888), které skladatel sám založil a během jejichž existence v nich uveřejnil přes padesát krátkých i rozsáhlejších recenzí na operní představení. Jelikož tato problematika byla v minulosti již zpracována, tak se autor velmi chytře zaměřuje na oblasti Janáčkovy zájmu ve zveřejněných recenzích. Vedle pěveckých výkonů kritizoval nedostatečný operní orchestr, což vedlo k upravování a zjednodušování partitur, které v jejich původní podobě nebyl orchestr schopen zahrát. Janáček se vyjadřoval také k organizaci a dramaturgii divadla. Radil zřídit archiv a rozšířit orchestrístě, doporučoval uvádět více české opery a chtěl zrušit operetní představení. Ve své kritické činnosti pokračoval ještě v letech 1888–1892 v Moravských listech.

Velmi rozsáhlá, podrobná a zcela původní je kapitola s názvem *Janáček jako člen a činitel Družstva českého národního divadla v Brně*. Zde je podrobně vylíčeno Janáčkovu působení v organizaci Národního divadla v Brně, jeho snahy o reformu systému, největší zásluhy a několikrát rezignace. Jako jeden z Janáčkových největších počinů v chodu

divadla bylo přivedení nového šéfa opery Františka Neumanna v roce 1919, který pozvedl na špičkovou úroveň operní soubor a orchestr v Brně. Dále je vyzdvihnuta jeho významná role při předávání německého městského divadla (dnešní Mahenovo divadlo) Čechům a zvolení kompromisu (Němci směli v divadle hrát každé pondělí a úterý, Češi po zbytek týdne – v divadle Reduta tomu pak bylo přesně naopak).

Kapitola *Janáček návštěvníkem divadelních produkcí Národního divadla v Brně* poukazuje podle dochovaných pramenů na představení, které Janáček v Národním divadle navštívil. Janáčkovské nadšence jistě potěší další, z knihy nejrozsáhlejší kapitola *Janáčkově dílo na scéně Národního divadla v Brně*. Janáček zadával brněnskému divadlu premiéry většiny svých děl, jedná se tedy o výčet jeho oper, které byly v Brně provedeny s popisem historie nastudování, provedení

a dalších okolností vzniku daného představení v doprovodu s bohatým barevným obrazovým materiálem (scénické a kostýmní návrhy, fotografie interpretů apod.), přičemž fotografie např. kostýmních nebo scénických návrhů jsou publikovány zcela kompletně tak, jak se dochovaly.

Provozování Janáčkovy symfonického (ale i komorního) díla se věnuje autor v předposlední kapitole. Operní orchestr nahrazoval v době působení Františka Neumanna také orchestr symfonický, který v té době v Brně stále chyběl. Operní orchestr prováděl symfonické koncerty a uváděl v premiéře také orchestrální

a komorní díla Leoše Janáčka (Balada blanická, Taras Bulba atd.).

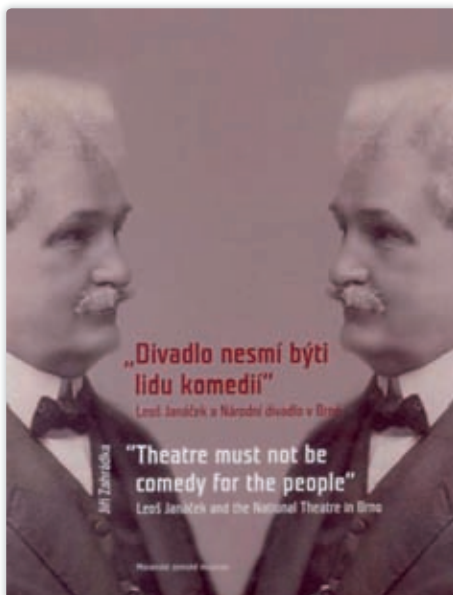
Závěrečná kapitola knihy popisuje, jak se Brno a brněnské národní divadlo rozloučilo s Leošem Janáčkem. V divadle byla zorganizována mohutná pietní akce, kde byly vystaveny ostatky skladatele. S projevem vystoupily významné osobnosti a podle Janáčkovy přání byla zahrána závěrečná scéna z opery *Příhody lišky Bystroušky*. Na večerním

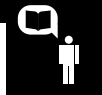
představení pak divadlo uvedlo Janáčkovu *Její pastorkyni*.

Kniha Jiřího Zahrádky je od začátku do konce vybavena unikátním obrazovým materiálem a zveřejňuje dosud neznámé fotografie např. interiérů divadla na Veveří ulici nebo operního orchestru na symfonickém koncertě na stadionu na Kounicově ulici. Fotografie vhodně doplňují text a zároveň se ve zvětšené podobě zbytečně nestaví na odiv na úkor kvality textu, jak tomu u podobných publikací bývá. Punc odbor-

nosti dodávají knize další doplňující aparáty – vedle poznámkového aparátu jsou to přílohy (seznam předsedů „Družstva“ a ředitelů divadla, soupis představení oper Leoše Janáčka v Národním divadle v Brně v letech 1884–1928 (včetně dat veškerých repríz představení), glosář vybraných osobností a podrobný soupis obrazových materiálů).

Zbývá doplnit, že kniha byla publikována v bilingvním česko-anglickém vydání (anglický text se nachází v krajních sloupcích na každé straně knihy a je psán menším písmem), čímž se kniha stává velmi zajímavým artiklem i pro zahraniční trh a jeho čtenáře. Publikace je také vydařená po vizuální stránce,

zejména obálka je velmi vtipně vyřešena. Knihu lze zkrátka hodnotit jako po všech stránkách velmi kvalitní a trvalý přírůstek do janačkovské a historické

knihovničky, ale také jako publikaci, která osloví i širší okruh veřejnosti.

Veronika Vejvodová

brněnská nakladatelství

Nakladatelství Barrister & Principal

Nakladatelství Barrister & Principal bylo založeno v roce 1994 a je rozkročeno docela doširoka. Vydává původní (Gruša, Filip, Kaplan, Čejka) i překladovou (Johnson, Doeblin, Scruton, Ratzinger) prózu a poezii (Miloš, Mickiewicz) včetně dětské literatury (říkadla, pohádky, pověsti) i poezii jako například dětmi milovanou Dobrý pejsek pro kokínko přeskočí i přes hovínko), knihy z dějin a teorie umění (Příběh perspektivy, Dějiny renesance, Gombrich, Balthus), z českých a světových dějin, náboženství a teologie, psychologie, sociologie, politologie a politiky, médií, filozofie, ekonomiky, literární vědy, dále jazykové příručky, obrazové publikace a průvodce slavnými metropolemi (Paříž, Řím) se zaměřením na výtvarné umění a architekturu.

Ve své vydavatelské činnosti spolupracuje s řadou univerzit a vysokých škol a dalšími vědeckými a kulturními institucemi a realizuje řadu projektů: Střední Evropa, Vybrané spisy Karla Kaplana, Vybrané spisy H. G. Adlera, Vybrané spisy Marie von Ebner-Eschenbachové, Psychoonkologie a další. Dlouhodobě se věnuje tématu holocaustu (*Děvčata z pokoje 28, Opožděné vzpomínky, Dopis Alexandrovi*), komunismu a fašismu (*Zajatky Stalina i Hitlera*). V tzv. modré řadě vycházejí monografie, příručky a slovníky, základní v daném oboru (Psychologie osobnosti Vladimíra Smékala, Učebnice

evropské integrace, Učebnice globalizace), které jsou určené studentům bakalářského i magisterského studia vysokých škol.

S velkým úspěchem se setkaly příručky typu Chci se dostat na vysokou školu, ať už byly zaměřeny na přírodní, společenské či humanitní vědy.

V současné době nakladatelství připravuje projekt, v jehož rámci vyjdou sebrané spisy v loňském roce zesnulého Jiřího Gruši, jeho knihy (Beneš jako Rakušan,

Česko – Návod k použití, Šťastný bezdomovec) už v nakladatelství vyšly. Nakladatelství se hrdě přiznává ke své brněnské kotvě a preferuje tvůrce a počiny, které mají s „druhým městem“ přímou souvislost. Tak vyšla letos kniha dlouholeté redaktorky brněnského rozhlasu Olgy Jeřábkové Příjdu za poledne věnovaná osobnosti hudebního skladatele a pedagoga

ga Miloše Štědrone, připravuje se výbor z díla brněnského básníka Milana Ohniska či deník „antihrdiny“, ředitele hned tří brněnských divadel – DHNP, Marty a Polárky – Jaroslava Tučka, „deník“ s fotografiemi a kresbami z cest brněnského malíře a cestovatele Jana Dungela.

Pro radost dětem vyjdou k Vánocům lidová říkadla s ilustracemi Brňáčky Vlasty Švejdvové i básničky o zimě Hynka Viléma.

Zuzana Voráčová

Nakladatelství Jota

Nakladatelství Jota existuje již 21 let a vydalo více než 1000 titulů v mnoha edičních řadách. Zpočátku vydávalo knihy zaměřené regionálně, především od moravských autorů. Po třech letech podstatně rozšířilo spektrum titulů z hlediska tématu i země původu knih. Publikuje tvorbu českých autorů i překlady z angličtiny, francouzštiny, ruštiny, němčiny, španělštiny či portugalštiny. Takto se zařadilo mezi jedno z největších nakladatelství v České republice, které ročně vydává cca 80 titulů a desítky dotisků úspěšných knih.

Spolupracuje s renomovanými autory, překladateli, výtvarníky a mnoha externisty různého zaměření. Mezi jeho knihami si vybere každý čtenář od starších dětí až po seniory podle svého gusta, nakladatelství vydává publikace v pestré škále edičních řad:

V edici **Beletrie** vycházejí knihy českých i světových autorů, mezi nimiž čtenáři najdou napínavé detektivní příběhy, ale také díla se společensky závažnou tematikou.

Kvalitní četbu pro čtenáře zajímavější se především o tituly kritikou oceňovaných světových autorů přináší **Zlatá edice**, přibližující Středoevropanům kultury vzdálených zemí.

Specialitou mezi edicemi jsou **Opravdové příběhy** — pohnuté osudy skutečných lidí, odehrávající se často na pozadí rozhodujících křížovek dějin, ale i v současnosti. Nejen mezi ženami-čtenářkami je stále populární řada **Beletrie pro ženy s nadhledem**, kde převažují zejména díla humoristická. Světovou četbu Joty pro teenagery už dávno nepředstavuje jen skvělá série *Mládí* v hajzlu, každým rokem přibývají další časťo vícedílné tituly **pro starší děti a mládež**.

V řadě **Populární naučná** literatura lze nalézt například publikace zaměřené na mezilidské vztahy,

psychologii, ale i praktické příručky. Nejstarší ediční řadou je **Literatura faktu a military**, v níž Jota vydává knihy s vojenskou tematikou, ale i spisy zaměřené obecně na historii, politiku a podobně.

Se známými osobnostmi, které byly ve svých oborech výjimečnými, čtenáře seznámí edice **Biografie, osobnosti a hvězdy**.

Cestopisy patří k nejmladší ediční řadě a vydávají v ní knihy naši současní nejznámější cestovatelé, např. Vladimír Plešinger, Jiří Kolbaba, Miloslav Stingl, Miroslav Zikmund, Miroslav Náplava či Petr Horký. Ve vydávání cestopisné a průvodcovské literatury patří Nakladatelství Jota nesporně prvenství.

Turistické průvodce řady ROUGH GUIDES jsou v současné době nejobsaňlejšími publikacemi svého druhu na českém trhu. Jedná se o překlady britského nakladatele, který vydává průvodce již více než 25 let. Jota má za sebou přes **90 turistických průvodců** po různých zemích, městech či regionech, pravidelně po dvou až čtyřech letech aktualizovaných. Na svých cestách je využívá i řada českých cestovatelských legend.

Připravované zajímavé tituly:

Helga Weissová: Deník 1938–1945. Příběh dívky, která přežila holocaust — autentické svědectví dívky z pražské židovské rodiny, která přežila hrůzy druhé světové války.

Miloslav Stingl: Ostrovy krásy, lásky a lidojedů — druhý díl memoárů slavného cestovatele z cest do Melanésie a Mikronésie.

Petr Čornej: České dějiny — unikátní publikace renomovaného autora a historika, která provede čtenáře klíčovými okamžiky naší historie od příchodu Slovanů po současnost. Kromě unikátního propojení historických

okolností v návaznosti na jejich politický kontext je kniha výjimečná bohatým obrazovým materiálem, který čítá přes 400 fotografií a reprodukcí.

Caroline Stoessinger: Století moudrosti – skutečný příběh nejstarší žijící ženy přeživší holocaust, 109 leté Češky Alice Herz-Sommerové, s předmluvou Václava Havla.

Andrew Motion: Návrat na Ostrov pokladů – volné pokračování Stevensonova legendárního románu.

Více se o edičních radách, jednotlivých titulech
i získaných oceněních čtenáři dozví na www.jota.cz
či <http://www.facebook.com/JOTA.nakladatelstvi>.

Adresa:

Nakladatelství Jota, Škárova 16, 612 00 Brno,
tel. 539 086 580, e-mail jota@jota.cz

Pavel Vlasatík

knihovnické časopisy

**Časopis Knihovna
a Knihovna Plus
<http://knihovna.nkp.cz/>**

Dnešní časopis Knihovna má za sebou více než dvacetiletou historii, během které doznal celé řady změn. Začal vycházet v polovině roku 1990 jako dvojměsíčník

s názvem **Národní knihovna – časopis pro otázky knihovnické teorie a praxe** (ISSN 0862–7487). Časopis do jisté míry nahrazoval řadu různých informačních zpravodajů a bulletinů, které do té doby vydávala Národní knihovna ČR. První předseda redakční rady, ředitel Národní knihovny ČR Vojtěch Balík, tehdy v úvodu níku zdůraznil, že název by neměl být chápán jen v úzké spojitosti s činností jeho vydavatele, ale jako program, závazek či vyjádření úkolů, které před knihovnou stály. V roce 1995 došlo k několika formálním změnám – změnil se podnázev periodika (**Národní knihovna – knihovnická revue**) a dosavadní formát A5 byl zvětšen

na formát A4 a současně došlo ke zvýšení počtu stran. Tehdejší redakce usilovala o zvýraznění sborníkového charakteru časopisu s důrazem na vydávání

monotematických čísel, což se ale z dlouhodobého hlediska nepodařilo zcela naplnit. V roce 2000 se časopis proměnil na čtvrtletník (ISSN 1214–0678). K dalším podstatným změnám periodika došlo v roce 2005, kdy se předsedou redakční rady stala Bohdana Stoklasová. Protože původní název časopisu sváděl k domněnce, že titul je zaměřen především na problematiku Národní knihovny ČR, došlo k poslední změně názvu na **Knihovna – knihovnická revue** (ISSN 1801–3252).

Podstatnou změnou také byla změna periodicity tištěné verze. Časopis začal vycházet v nové grafické úpravě na kvalitním papíru s možností barevného tisku s periodicitou dvakrát ročně

v rozsahu 120 až 150 stran. Současně začala vycházet i elektronická verze periodika s názvem **Knihovna plus** (ISSN 1802-8772) s periodicitou čtyřikrát ročně, přičemž dvakrát se jedná o kopii tištěného periodika a další dvě výhradně elektronická čísla přicházejí s nabídkou specializovaných příspěvků z hraničních oborů a od začínajících autorů.

Současná **Knihovna – knihovnická revue** přináší teoretické studie z oboru knihovnictví, informuje o úspěšných projektech českých a zahraničních knihoven. Preferovaná témata – knihovnictví, informační věda, knihověda, autorské právo, bibliografie, digitalizace, archivace, digitální knihovny, informační politika, informační technologie, informační zdroje, katalogizace, databáze, knihovnické a informační služby, osobnosti, projektový management. Časopis je platformou pro praktickou odbornou činnost i teoretické bádání s konkrétními výstupy použitelnými v praxi. Jako obecný knihovnický časopis přináší zprávy z konferencí, seminářů a dalších knihovnických událostí, informuje o novinkách českých a zahraničních publikací z oboru. Každé číslo rovněž obsahuje novinky zahraniční knihovnické literatury – anotované abstrakty ze zahraničních časopisů, které odebírá Knihovna knihovnické literatury Národní knihovny ČR.

Od roku 2008 procházejí hlavní články nezávislým recenzním řízením, tj. odborným kritickým posouzením vědeckých prací před jejich vydáním, které zajišťuje kvalitu odborných textů v hlavní recenzované části časopisu. Od června roku 2010 je časopis zařazen do Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik, který spravuje Rada pro výzkum, vývoj a inovace. Od roku 2009 je časopis v plném rozsahu excerpován do zahraniční bibliografické báze LISA zaměřené na oblast knihovnictví a informační vědy. Předsedou redakční rady je od roku 2012 Adolf Knoll, tajemník pro vědu, výzkum a mezinárodní vztahy Národní knihovny ČR a funkci výkonné redaktorky vykonává Renáta Salátová (renata.salatova@nkp.cz).

Maximální rozsah odborných příspěvků je 20 normalizovaných stran. Příspěvky do časopisu nejsou honorovány. Výjimku tvoří překlady, recenze a odborné příspěvky, které byly ke konkrétnímu tématu vyžádány redakcí. Uzávěrky jednotlivých čísel – Knihovna Plus: 1. února a 1. srpna; Knihovna (tištěná verze) 15. dubna a 15. září běžného kalendářního roku. Od roku 1999 je časopis jako celek vystaven v elektronické podobě (pdf, html) na <http://knihovna.nkp.cz/>. Elektronická verze časopisu je bezplatná, odběr tištěné verze je možno objednat na adrese: maria.braunova@nkp.cz.

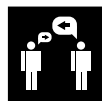
Vít Richter

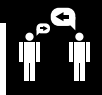
rozhovor

Rozhovor s Ladislavou Zemánkovou

Ladislava Zemánková pracuje v knihovnách od září 1969. Nejříve ve Střediskové knihovně v Plesné v okrese Cheb, poté v metodickém oddělení SVK v Hradci Králové (dnes Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové). Od roku 1990 pracuje jako metodička Knihovnického institutu Národní knihovny ČR.

Od počátku se věnuje službám obecních a městských knihoven. Podílela se na zrodu a rozjezdu Programu regionálních funkcí knihoven a v současnosti se věnuje koordinaci a vyhodnocování regionálních funkcí na území ČR. Profesně se zabývá knihovnickou statistikou a snaží se ovlivňovat její vývoj v reakci

na vývoj VKIS. Věnuje se také otázkám spojeným s legislativním ukotvením existence a chodu knihoven zřízených a provozovaných obcemi a městy.

Knihovnické začátky

Když dovolíš, začala bych náš rozhovor trochu osobně, od začátku tvé knihovnické „cesty“.

V které knihovně nebo knihovnách jsi působila, než jsi přišla do Národní knihovny? A pracovala jsi hned v metodickém oddělení (tedy v současném Knihovnickém institutu)?

Na knihovnickou cestu jsem se vydala ve Střediskové (dnes Městské) knihovně v Plesné (okres Cheb). Tam jsem si vyzkoušela téměř veškeré činnosti a služby tehdy poskytované, ale i obsluhu patnácti vesnických knihoven. Po necelém desetiletí jsem nastoupila do metodického oddělení Státní vědecké knihovny v Hradci

Králové a po zhruba stejné době (a dvouměsíční mezihře v Ústřední knihovně Pedagogické fakulty UK v Praze) jsem přišla do Národní knihovny, ano, hned do metodického oddělení, dnešního Knihovnického institutu.

Jaký impulz nebo co vlastně ovlivnilo tvé rozhodnutí věnovat se profesní oboru knihovnictví? Měla jsi představu, v kterém typu knihoven bys chtěla po studiích pracovat?

Původně jsem vůbec neměla v úmyslu být knihovnicí, ale ani ne po půl roce práce v knihovně jsem věděla, že to je právě to, co bych ráda v životě dělala. A studia? Má knihovnická studia probíhala až poté, co jsem se pro knihovnictví rozhodla – dálkově.

Nejdřív to byla nástavba na Střední knihovnické škole v Praze a pak, to už jsem působila v SVK Hradec Králové, došlo na studium knihovnictví na tehdejší Katedře knihovnictví Filozofické fakulty UK.

Jaké známky jsi měla z matematiky na základní a střední škole? Byla na vysoké škole tvým nejoblíbenějším předmětem statistika a logika?

Copak na základní škole – výborně! Pak už to sice mělo sestup-

nou tendenci, ale byly to pro mne předměty lákavé. Statistika na VŠ? Ano, byla v rámci matematických metod v jednom semestru, ale logika ... ta se mi líbila moc. Stejně jako všechny ty úvodní do sociálních věd. Ale, to působím tak „nehumanitně“?

Regionální funkce – knihovnická statistika

Už jistě vš, kam jsem směřovala posledními otázkami. V Národní knihovně, tedy na celostátní úrovni, se zabýváš regionálními funkcemi veřejných knihoven a statistickým výkaznictvím knihoven obecně. Počítáš, srovnáváš, varuješ, když jsou čísla nepříznivá.

Regionální funkce? Mou specializací se v NK staly, myslím, že logicky, právě knihovny veřejné správy, chceš-li, pak původní terminologií – veřejné knihovny. Proto i regionální funkce. Ostatně, veřejné knihovny a statistika byly mou náplní již i na krajské úrovni. Nebo se takové spojení jeví jako nezvyklé? V pozici metodika vnímám a používám statistiku jako nezbytný nástroj k získání základních informací o knihovně, knihovnách, o spektru služeb a jejich kvantifikaci, ale i o podmínkách, za kterých jsou služby poskytovány, o momentálním stavu, o vývoji v minulosti i pravděpodobném vývoji v budoucnosti, o všech těch souvislostech i závislostech. Bez statistiky se neobejdu. Žádný užlík (ani kufřík) úkolů si nedovedu představit bez statistiky a metod jejího použití. V době příprav standardů (ať již RF nebo VKIS) a ještě víc v době začátků benchmarkingu jsem si silně uvědomovala, jak jsme rezignovali na statistiku, resp. na správnost, přesnost, úplnost a jednotnou metodiku. Také změny v profilu služeb knihoven, o které byl a je zájem ze strany návštěvníků obrovský, nebyly reflektovány. Proto ta vlna změn v knihovnické statistice (reflektující vývojové změny v knihovnách a jejich službách), ve sledovaných údajích a upřesňování metod co a jak evidovat a sledovat.

V posledních letech se změnila metodika a zpřesňují se pravidla vykazování statistických ukazatelů knihoven, sledují se nové činnosti. Pracovala na tom odborná sekce pod tvým

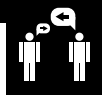
vedením. Jezdíš do knihoven, mluvíš s metodiky, školíš, přednášíš na seminářích, argumentuješ. Pozoruješ změnu v přístupu knihoven ke statistice?

Určitě ano, ostatně v té osvětě, jakož i v dalším, nejsem sama. A zvyšující se spolehlivost dat a informací jsou mi odměnou. Na druhé straně ale musím přiznat, že mnohdy stanu nad vykázanými údaji jak solný sloup. To tehdy, jsou-li to data profesionální knihovny s dobrým jménem, přesto jsou na první pohled nesprávná, nebo šetrněji řečeno: vzbuzující pochybnosti.

Nepozornost? Podceňování důležitosti. Vynořují se ale stále nové a nové momenty, které si zasluhují pozornost. Jsem si vědoma, že tento nástroj je třeba průběžně kultivovat a udržování jeho kvality je nikdy nekončící práce. Samozřejmě, že samotné statistické údaje nejsou vším, jsou v mnohém nepřesné, zkreslující, na druhé straně ale jsou tím, co sami vykážeme. Jinak řečeno jsou tak použitelné, jak je sami použitelnými uděláme. Když někdo vyplňuje lehkovážně a s určitým blahosklonným nadhledem, může se sám dostat do situace, že čísla o jeho práci budou zavádějící. Obvykle se to projeví za nejmenší vhodné situace! A změny v přístupu? Někdy jsem mile překvapena, někdy zase méně.

Statistické výkaznictví reaguje na vývoj knihoven. Daří se statistice „držet krok“ s permanentními změnami v knihovnách? Bude nutné v nejbližší době opět přistoupit k doplnění a aktualizaci vykazovaných ukazatelů?

S akcelerací vývoje knihoven a jejich služeb není možné zůstat jen u právě vykazovaných jevů. Některé z nich se postupně stávají druhotnými, jiné, ty nové nabývají na stále větším významu. Určitě ke změnám dojde a docházet bude. Je otázkou, co chápeš „nejbližší“ dobou. Ve výkaze za rok 2013 to určitě nebude. Ale formulář ročního výkazu

obsahuje vždy několik údajů, které sledují plnění určitého časově určeného cíle. Např. internalizace, používání elektronické pošty pracovníky knihoven k výkonu běžných agend, nebo v současné době rozšiřování dobrovolnictví v knihovnách. Mohu prozradit, že v rovině úvah je např. zařazení otázky, zda knihovna poskytuje reprografické služby. Ve středně i dlouhodobém výhledu bude třeba bedlivě sledovat vývoj elektronických služeb, druhy, jejich objemy, a další jevy jak u nás, tak i v EU. Jak jinak, rychleji a ve vyšší úplnosti bychom se dozvěděli o dosažených cílech, nebo o míře jejich plnění, i využívání výsledků v jednotlivých knihovnách, krajích, celé ČR a ve srovnání se světem? Jak jinak bychom porovnávali knihovny ČR se zahraničními? Statistika má ale vždy trochu „zpoždění“, mj. i proto, že nejdřív musí být jasné, že se jedná o jev s alespoň delší dobrou trvání.

Porovnáváš výsledky regionálních funkcí na kvalitu práce knihoven v rámci České republiky. Daří se naplňovat původní cíl regionálních funkcí – profesionální a rovnoměrný rozvoj služeb uživatelům v rámci měst, městeček a obcí České republiky?

Špatně se mi opakuje, co jsem v posledních dvou až třech měsících psala hned několikrát a vykládala také častokrát (Výroční zpráva RF za rok 2011, dostupná z <http://goo.gl/tPNnW>). Za deset let celoplošného fungování programu RF je posun právě s přispěním výkonu těchto funkcí veliký. A jak úspěch a neúspěch vyjádřit? Právě i pomocí statistických údajů z výkazu Kult (MK) 12–01 nebo při zvyšujícím se počtu knihoven, které plní alespoň některý z indikátorů standardu VKIS (dostupné z <http://goo.gl/3gbkl>). Mám radost z rozvoje metodiky a ze zápalu, s jakým své poslání někteří i noví metodici plní, protože v jejich obvodech se knihovnám zpravidla daří. Jsem smutná z toho, když některé kraje nepodporují dostatečně finančně

RF a obyvatelé venkova pak na to doplácí, byť se knihovníci obsluhovaných knihoven a metodici snaží sebevíc. A zde se dostáváme k mé odpovědi: cíle RF, na které se ptáš, jsou plněny v některých krajích na výbornou, v některých nikoliv. Mnoho se odvíjí od výše dotace, nejen od snahy metodiků a knihovníků. Za „zlaté“ roky RF lze považovat rok 2004 a rok 2009, a to jak finančně tak i z hlediska výkonů. Ano, od výše dotací se odvíjí výsledky RF a potažmo i VKIS a podmínky, za nichž jsou poskytovány. Nelze proto mluvit o rovnoměrném rozvoji na celém území ČR. Vedle na první pohled zřejmého rozvoje obecních knihoven spolu s navázáním dobrých vztahů se zřizovateli, nemohu pominout dluh ve spolupráci knihoven vykonávajících RF s malými profesionálními knihovnami – nebo jejich zřizovateli. **Přesto ale tvrdím a mohu doložit i číselně, že bez RF by knihovny nedosáhly stávající úrovně ve svých službách, ale ani podmínek, za kterých je poskytují.** Ostatně, rozhlédnu-li se po Jihomoravském kraji, musím poukázat na celou řadu úspěchů: knihovny v novém, nově vybavené, knihovny automatizované, s internetem a schopným knihovníkem, komunitní aktivity knihoven, zájem občanů, především dětí, vnímání knihoven představiteli obcí jako důležitého partnera ...

Jak se daří krajským knihovnám naplňovat náročný úkol koordinátorů regionálních funkcí ve svých regionech? Změnila se komunikace a vztahy mezi profesionálními knihovnami ve velkých a malých městech a mezi profesionálními a neprofesionálními knihovnami?

Kraj od kraje! Jde o výsledky budované dlouhodobě, na základě předem dobře propracovaných plánů, avšak založené na dobrých mezilidských vztazích, vzájemné důvěře a samozřejmě na stabilním dostatečném (alespoň dostačujícím) financování. Potěšující pro mne je, že každý kraj přijde s nějakou novinkou, nápadem, formou řešení i obecně se

vyskytujícího problému, a to je pak inspirací i pro další kraje. Jaké nástroje má koordinátor v ruce, když chce prosadit nějakou metodu, cíl, druh služby? Jen dobré mezilidské vztahy a vzájemnou důvěru (jsou tu i smlouvy o pověření). V současnosti je, dle mého soudu, problém s účastí knihovníků z menších městských knihoven na vzdělávacích akcích a nejrůznějších setkáních. Důvody jsou stále stejné a opravdu se je nedaří řešit. Následky je zbytečné opakovat. Vztahy mezi profesionálními (pověřenými RF) a neprofesionálními knihovnami jsou naopak rok od roku lepší. Knihovníci obecních knihoven vědí, jak dobré a příjemné je setkávat se, mít oporu a v případě potřeby i pomoc, zkrátka zázemí ve větší a profesionální knihovně! A to je předpokladem úspěchů, které jsem zmiňovala v předcházející odpovědi. Ovšem, čím vyšší počet obsluhovaných knihoven připadajících na jednoho metodika, tím náročnější je takové vztahy vůbec budovat.

Knihovníci, management knihoven i řadoví knihovníci, se museli přizpůsobit možnostem a požadavkům současných knihoven. Doplnují si vzdělání, seznamují se s novými technologiemi, ale také se učí jinému způsobu komunikace se zřizovateli a přístup k uživatelům. To vše „zasahuje“ pracovníky všech typů knihoven. Jak se díváš na knihovníky střední a mladé generace?

To je již třetí osobní otázka! Stále se totiž vnitřně potýkám s dělením na generace, nemohu jej bezvýhradně přijmout. Lidé, tedy i knihovníci, buď mají jiskru, zahoří, a pak tedy tvoří, posunují, komunikují a úspěšně, nebo ji nemají. Dost mne mrzí, když vidím schopného nadaného člověka, který vzdorovitě odmítá obecně únosné zásady komunikace. Na té komunikaci a vzájemném respektu (podotýkám, že vzájemném!) dost záleží. Mladší se učí od střední i starší generace a naopak starší se má dost co naučit od té mladé i střední. Jen agresivita, ta mi vadí, protože značně zbrzdí zavádění nového, získávání dalších kolegů a kolegů pro nové věci a to platí oboustranně.

Osobní

Máš nějaké záliby „mimo“ knihovny a knihovnictví? Jak se odreaguješ ze záplavy čísel a úkolů?

Turistiku, především vysokohorskou – ale nyní si uvědomuji, že i to má sestupnou tendenci. Rok od roku jezdím do nižších hor. Nejlepší odreagování? Právě takový výstup. Jsem nakonec ráda, že se vydrápu a přežiju, na čísla rozhodně nemyslím a nahoře si to pěkně užívám. Ale to už je příliš osobní. Nechodím do fitka, ani do sauny, ráda jdu do divadla nebo kina. A mám dva vnuky, ti mne vždycky povzbudí.

Na závěr nezbytná otázka – co čteš? Nebo lépe, která kniha (knihy) tě v poslední době zaujala?

Černou knihu od Orhana Pamuka. To je něco! Vlastně mne před pár lety oslovila jeho Jmenuji se Červená. Vždy, když potkám zajímavého autora, snažím se přečíst vše, co u nás od něj vyšlo. Tak jsem náhodou narazila na knihu plnou poezie Portrét umělce s dvaceti šesti koňmi. Teprve po přečtení jsem si uvědomila, že autora znám již někdy z počátku sedmdesátých let (Eastlake, William: Hájili jsme hrad), ale tohle bylo úplně něco jiného, následovaly další dvě jeho knihy Jdi v kráse a Nezkročení. Mám ráda lety do vesmíru a z vesmíru, ale mám zásadu: umělá inteligence nemusí být vůbec agresivní a útočná, jak si ji rádi a s oblibou představujeme. A najdi takovou knihu nebo film!

Děkuji za rozhovor

Jana Nejezchlebová

*(Děkuji za spolupráci při formulování otázek
Mgr. Monice Kratochvílové.)*

Poznáte autora a název knihy, ze které je úryvek?

Dnes jsou nás tisíce na silnicích, na opuštěných kolejích, navenek tuláci, uvnitř knihovny. Původně jsme si to takhle nepředstavovali. Každý měl nějakou knihu, kterou si chtěl zapamatovat a kterou si zapamatoval. Potom, během těch asi dvaceti let, kdy jsme se potkávali na svých toulkách, vytvořili jsme volnou síť organizací a vymysleli jsme si plán. Nejdůležitější věcí, kterou jsme si museli

vtlouci do hlavy, bylo, že nejsme důležití, že nesmíme být školometi, že nesmíme dopustit, abychom se cítili povznesení nad kohokoli na světě. Nejsme nic víc... **TAJENKA**... Ale právě tohle je na člověku to nádherné: Nikdy nezmalomyslní natolik, nikdy není natolik zhnusen, aby se vzdal a nezačal zase všechno od začátku, protože ví velmi dobře, jak je to důležité a že to stojí za námahu.

Autor: Martin Němec	Vyhnanec	2. díl tajenky	Převážet	Zákon msty v mafi	Předložka	?! Bývalá francouzská měna	Typ vozidla Škoda	Spěch (nářečně, hanácky)	Rakouská řeka	4. díl tajenky	Značka kilo- newtonu
Vůz tažený koňmi											
Symbolic. znázornění hlavní struktury						Město Cá- chy (něm.) Ve srovná- ní (s něčím)					
Dvih (v metrice)					Obsah (nádob)						Skorá
Napáchat					Úrod.místo, v poušti				Polní míra (slovens.) Součást éter.olejů		
Kód Číny			Přítok feky Driny Postavička Zd. Millera					Japons.lov- kyně perel Osudové znamení			
Likvidace peněz,po- hledávky							Tamten Soukromý detektiv				
POMOČ. ACHE,ÉR. IČELÝ,	Bratr Ónana (syn Judův) Slovenské městečko			Využívající atom Osobní zájmeno							
Heslo (v záhlaví knihy)					Konc.pojme- nování oxidů Francouz- ský literát						Charak- terové vlastnosti
Večer (německy)						Inic.tenisty Nováčka 3. díl tajenky			Značka zirkonia Chemická znač.cínu		
Rusky „jak“				Strýc (slovens.) Pohádk, pos- tava Orientu				Noční představy Anglicky „eso“			
Iniciály režiséra Lipského			Francouz- sky „přítel“ Zbabělci				Rádce Mohameda Mužské jméno				
Diplomati- cký zástupce									Osob.záj- meno pro 1.os.mn.č. Běh (koně)		
POMOČ. MAKOV, TARA.	Fešný muž Společ.fín- ské literat. (orig.zkr.)									Otázka sázkařů	1. díl tajenky
Pravdě- podobně					Zkr.Katedry žurnalistiky Chemická znač.ceru			Z vnitřku prýč (slov.) Slabika popěvku			
Radící divák při hře v karty						Absolutní stupňování adjektiv					
Anglicky „záře, svit“						Dávka trhaviny					

...na webových stránkách Pedagogické knihovny J. A. Komenského – Centrum pro školní knihovny <http://csk.npkm.cz> najdete informace o školních knihovnách i o soutěži Jaká je vaše školní knihovna? Portál pro informační gramotnost <http://www.info-gram.cz> spravují vysokoškolské knihovny. Portál pro čtenářskou gramotnost viz na <http://www.ctenarska-gramotnost.cz>. Čtenářství se věnuje i zahraniční portál <http://www.reading.org>, dále <http://www.big6.com> a školní knihovny online jsou na <http://www.iasl-online.org> a na <http://iasl.wordpress.com>. Metodický portál s inspiracemi a zkušenostmi učitelů viz <http://clanky.rvp.cz> a do slovenských školních knihoven nás zavedou webové stránky <http://www.spgk.sk>.

...v září byla v lomnické synagoze (okres Brno-venkov) představena putovní výstava Leo Eitinger - Svědek trýznivého století? Na 8 panelech je nastíněn život Lea Eitinger a jeho blízkých na pozadí dramatických událostí dvacátého století. Leo Eitinger – významný psychiatr a humanista – se narodil v Lomnici na Tišnovsku, vystudoval Masarykovu univerzitu a v roce 1939 emigroval do Norska. Přesto byl nacisty deportován do Osvětimi. Po válce se věnoval výzkumu posttraumatické stresové poruchy. Je považován za jednoho ze zakladatelů viktimologie. Získal Cenu Světové federace veteránů a za přínos v oblasti medicíny jej norský král jmenoval komturem Norského královského řádu sv. Olava. Oslav 100. výročí narození, které přináší výstavu, přednášky odborníků, mezinárodní konferenci, kolokvium, filmový cyklus Film a trauma, se ujal Okrašlovací spolek pro Lomnici a okolí, Masarykova univerzita v Brně, Univerzita v Oslo a Česká psychiatrická společnost. Vyšla také kniha Magne Skjaeraasena Lékař pro život. Příběh Leo Eitingera. Podrobnosti viz <http://www.eitinger.cz>, <http://www.oslomnice.cz>, <http://www.skandinavskydum.cz>. Informace k výstavě: <http://www.eitinger.cz/100-vyroci/vystava>

... v říjnu (24. 10. 2012) bylo v Brně otevřeno nové centrum neziskového sektoru? Centrum Syřiště sídlí na Kounicově ul. 42 a je pojmenováno po architektu

Jaroslavu Syřiště (1878 – 1959), který dům projektoval. Centrum Syřiště vyrůstá z dobrovolnické práce a během roku 2013 se promění v místo, kde se budou setkávat dobrovolníci angažující se v řadě brněnských neziskových organizací. Budou zde mít prostor pro realizaci vlastních nápadů a předávání dovedností. V Centru budou probíhat veřejná promítání lidskoprávních filmů, vernisáže fotografií z cest nebo večery deskových her. Další informace viz: www.nazemi.cz, www.ceskoprotichudobe.cz, www.centrumbrna.cz.

...v rámci projektu Romaňi Kereka byla založena v Ostravě-Vítkovicích pobočka Knihovny města Ostravy? Svoji činnost zaměřuje nejen na většinovou populaci, ale také na sociálně vyloučené skupiny. V současnosti spolupracuje na projektu Paměť romských dělníků, O leperiben (romsky vzpomínka), který chce připomenout životní osudy romských dělníků žijících v ostravských Vítkovicích a brněnském Cejlu. Projekt je realizován od března 2012 (do prosince 2015), a zaštiťuje jej Katedra sociologie Masarykovy univerzity v Brně. Na spolupráci se podílí Muzeum romské kultury, brněnské občanské sdružení DROM a vítkovická pobočka Knihovny města Ostravy, která poskytla prostory a pomoc při oslovení pamětníků a možných spolupracovníků z řad romské mládeže.

Více o projektu: <http://www.leperiben.cz/anotace>

...vyšlo první vydání velkoformátové fotografické publikace s názvem Brány spravedlivých. Synagogy Moravy, Slezska a Čech. Ačkoli se na území České republiky nachází až 150 synagog různého stáří, architektonického stylu, využití a stupně zachování, nebyl u nás dosud tento fenomén knižně zpracován. Reprezentativní publikace představuje 54 nejhodnotnějších a nejkrásnějších synagog Moravy, Slezska a Čech. Jde o společné dílo autorů fotografky Ludmily Hájkové a architekta Jaroslava Klenovského. Každá synagoga je zachycena na fotografiích exteriérových a interiérových. Texty jsou dvojjazyčné. Kniha by neměla chybět ve studovnách knihoven.

Recenze viz: <http://duha.mzk.cz/clanky/k-vyznamne-publikaci-jaroslava-klenovskeho-o-synagogach-v-ceskych-zemich>

Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) je dobrovolná profesní a stavovská organizace knihovníků a informačních pracovníků, má charakter občanského sdružení. Podílí se na tvorbě a realizaci koncepcí oboru a jeho legislativy, přispívá k celoživotnímu vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků, spolupracuje se vzdělávacími institucemi a organizacemi zabývajících se knihovnictvím a informační činností.

Vydává 4x ročně svazové periodikum Bulletin SKIP a další odborné publikace. <http://www.skipcr.cz/>

Za dlouholetou vynikající činnost
v oboru knihovnictví uděluje
SKIP Velká Morava
regionální ocenění - čestný titul
Velkomoravský/a knihovník/-ice.

Webové stránky SKIP Velká Morava
najdete na stránkách
Knihovny Kroměřížska:
[http://www.knihkm.cz/
skip-velka-morava.html](http://www.knihkm.cz/skip-velka-morava.html)

Složení členské základny (k 31. 12. 2011):

- 98 institucionálních členů
- 128 individuálních členů
- 226 členů celkem.

SKIP Velká Morava podporuje činnost:

- KDK SKIP Velká Morava (předsedkyně Mgr. Helena Selucká, KJM v Brně)
- KDK Zlínského kraje (předsedkyně Miroslava Čápková, Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti).

Aktivty:

- Podpora celostátních projektů na podporu čtenářství (Březen měsíc čtenářů, Týden čtení, Noc s Andersenem, Den pro dětskou knihu, ...)
- Pro členy možnost studijních pobytů v rakouských knihovnách.

Podporuje projekty z dotačního programu MK ČR Knihovna 21. století.

Podpořený projekty:

- Hudební seminář Hudba zemí bývalého Východního bloku
- Chceme dětem číst
- Seminář pro knihovníky – seniory
- Senioři – dobrovolníci, spolupracovníci a partneři v knihovnách
- Od scénického čtení ke čtenářství

Svaz knihovníků a informačních pracovníků Velká Morava (region 09)
Sídlo: Knihovna Jiřího Mahena v Brně, Koblížná 4, 601 50 Brno
Předsedkyně: ing. Libuše Nivnická

Tel.: +420-542-532-100/ 111

E-mail: nivnicka@kjm.cz